

Alcedo

Maj 2023 Årg 45

Naturskyddsföreningen
Örkelljungabygdens Natur

Bättre sent än aldrig – **här kommer årets utgåva av Alcedo!**
 Resultatet blev denna gång ett nästan 100-sidigt nummer (92 sidor)
 – med både korta och långa artiklar!

Här finns Kurt Arnes porträttering av den näpna grå flugsnapparen.
 Marita och Eva lär oss mer om hur vilda växter kan komma till
 användning i recept eller som huskurer och Björn ger oss insikter i
 fågelmärkning och den kommunala *Naturvårdsgruppens* arbete och
 engagemang.

Två längre artiklar av Janne dominerar sidmässigt denna tidning
 – det är dels den omfattande presentationen av *Tjäders förekomst i
 Örkelljungatrakten*, dels den något kortare inlagan om *Skånsk
 skogsstrategi* och hur man som enskild person kan få tycka till om
 denna.

Hoppas du hittar något matnyttigt i alla våra textsidor, i utbudet av
 foton – och dyk gärna upp på våra programpunkter framöver! Och
 vill du gå med i växtcirkeln – vi börjar 11 maj, på kvällen!

**Är du själv sugen på att skriva, eller har synpunkter, så är du
 välkommen att ta kontakt med oss.** Du kanske även gillar att
 fotografera – tveka då inte att skicka bilder, de kan komma till
 användning i både tidningen och till vår hemsida.

Styrelsen & redaktionen

Redaktionen

Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga,
 tfn 073-390 50 91. janneringarp@gmail.com
 Perry Vigelsbo, Lingonvägen 1, 286 36 Örkelljunga,
 tfn 0435-510 58, vigelsbo@telia.com
 Pär Svensson (*layout*), Klockgatan 21, 286 34 Örkelljunga,
 tfn 076-775 44 75, pergit@outlook.com

Nästa **Alcedo** kommer när den kommer.

Foto: framsida Kurt-Arne Johansson, baksida Perry Vigelsbo

Innehåll

Alcedo maj 2023

Program vår - försommar 2023	4
Sammandrag exkursioner 2022	10
Tjäders förekomst i Örkelljungatrakten	18
Vilda växter till recept och huskur	64
Skånsk skogsstrategi	70

Program

Vår - försommar 2023

2 mars, torsdag. Naturfotografen Jan Elmelid har denna torsdagkväll lovat hålla ett bildföredrag i Örskelljunga. Föredraget kretsar kring ämnet **Möte med Djur och Natur** – framförallt kring Höör med omgivningar. Fåglar och kronhjortar hör till favoritdjuren för denne skicklige fotograf. Elmelid har haft sin uppväxt i Ringsjötrakten och är sen länge med i sammanslutningen Naturfotograferna. Denna kväll ägnas mestadels åt bilder från torråret 2018. Missa inte detta tillfälle att njuta av bilder på hög klass!! Samling kl 19.00 i Utbildningscentrum.
Ansvarig Kurt Arne Johansson 0706532989.

16 mars, torsdag. Per Lagerås föreläser denna torsdagkväll om ämnet **Miljöförändringar i digerdödens spår – så påverkades sydsvenska högländet när pesten drog fram.** Genom ett tvärvetenskapligt angreppssätt har paleoekologen Lagerås, tillsammans med framförallt osteologen Caroline Arcini och medeltidsarkeologen Lars Ersgård, studerat hur en bautastor pestepidemi som digerdöden, på sikt kom att påverka landskapet och dess växt- och skogsliv under mycket lång tid framöver. Deras bok har fått följande titel: *Environment, Society and the Black Death*, tryckt 2016. Samling kl 19.00 i Örskelljunga församlingshem.
Ansvarig Janne Johansson 0733905091.

9 april, söndag. Grod- och paddexkursion vid Björkeröd/Mölle mosse. (OBS - Anslutning till Kullabygdens exkursion).
”Vi kommer att samlas kl 20 på parkeringen precis NO Gruvtorget i Höganäs men det går också bra att ansluta vid Björkeröds parkering 20.15. Därifrån rör vi oss mot Mölle mosse, där förhoppningsvis paddornas lek är i full gång. Kanske stöter vi också på vanlig groda och de båda salamanderarterna. Tag gärna med ficklampa/pannlampa, inte minst för att undvika att trampa på amfibier. Stövlar eller oömma kängor/skor anbefalles. Exkursionsledare: Göran Paulson 073588474”.

15 april, lördag. Vandring i myrkomplex en aprildag. Som du säkert vet är en exkursion ut på någon av våra myrmarker näst intill ett obligatorium. Denna gång går vi i det långsträckta, flikiga myrkomplexet mellan Kallrasjön, Sällersås, mot Krängelbygget, Stjärneholm, Skinningeholm, Sandsjöholm?? Ofta smalnar torvmarken av och fastmarkspartier avlöser, varefter markerna sen åter domineras av myrmark. Längst ner i Sandsjöholm ligger en idyllisk göl omgärdad av gungflymattor. Under förra årets tjäderinventering hittades här inga spår av detta mäktiga skogshöns; ska vi ha bättre lycka denna gång? Hoppas du kommer med! Tag med riklig fika, bra fotbeklädning. Samling vid Coop Extra kl 08.00.
Ansvariga Patric – 070 744 35 50, Björn – 070 951 53 23, Janne – 073 390 50 91.

1 maj, måndag. Vi vandrar denna gång i **natursköna Sinarpsdalen** och tittar på nybyggda våtmarker, går genom betesmarker där vi kanske ser rödkullor och fjällkor. Dalgången ligger i nära anslutning till Båstad, ute på Bjärehalvön. Ta med fika. Samling på parkeringen vid Coop Extra kl 09.00.
Ansvariga Lars Schale (072 7431118) och Janne Johansson (073 3905091).

7 maj, söndag. Långfärd till en intressant, återställd sjö utanför Växjö. Heldag. **Per-Erik Larsson** informerar om den historik som skett över tid av Lilla Attsjön; från skapandet av kulturmark till omvända processen. Per-Erik har jobbat inom Södra Skogsägarna med miljöfrågor och har varit handläggare vid själva restaureringsarbetet. Tag med dig väl tilltagen matsäck, bra kläder, skodon. Samling vid Coop Extra kl 07.45.
Ansvarig Kurt Arne Johansson 0706532989.

11 maj, torsdag. Uppstart FLORACIRKELN!! Denna kväll är första träffen med årets upplaga av floracirkeln, en cirkel kring våra kärlväxter - som smörboll, svinrot, knärot. Eller kring upptäckten, upplevelsen av de mer ”småttiga” arterna borstsäv, junfrukam, strandlumner. Du vet själv att det finns otaliga växtarter både här i vår egen hemmakommun liksom i grannkommunerna Ängelholm, Klippan, Hässleholm, Laholm och Markaryd. Deltagarna i cirkeln hjälps åt med delar av cirkelns uppläggning och med framtröllandet av hyfsat väder. HÖR AV DIG om du undrar något!! Samling 18.00 vid Coop Extra.
Ansvarig Janne Johansson 073 390 50 91.

13 maj, lördag. Vår krets av **Naturskyddsföreningen i Skåne**, Örkelljungabygdens Natur, ska i år stå som värdar för länsförbundets årliga **LÄNSSTÄMMA**:

Program

09.00 Samling i Örkelljunga, vid kursgården Strandhem, intill Hjälmjön, Smålandsvägen 48.

09.15 Utflykt till Lärkesholmsområdet; Pär Connelid delar med sig av historisk forskning.

13.00 Lunch på Strandhem; vegetarisk lasagne (i möjligaste mån ekologiskt odlade råvaror).

14.00 Länsstämman genomförs.

15.30 (ca) Kaffe och avslutning; möjligheter finns, i mån av intresse, att efter stämman besöka det närbelägna Bi paradiset.

Övriga upplysningar

– **Anmäl dig** om du vill ha lunch. Anmälan mejlas till Magnus Billqvist magnus.billqvist@naturskyddsforeningen.se eller tfn 0733-204 777.

– Medtag egen utefika för förmiddagen.

– Lunch till självkostnadspris.

3 juni, lördag. Vattendragsvandring i Stensån, Stensåns vattenråd. Lördag den 3 juni kl 13 – 16. Samling under kraftledningarna vid gamla riksväg 24 strax söder om Ekebränna. (Koordinater: 56.362555, 13.191190). Kör in på södra infarten (närmast Stensån).

Med LOVA-stöd restaureras Stensån till glädje för bl.a. lax, ål, havsnejonöga och flodpärlmussla. Stensåns vattenråd tar med er på vandring kring genomförda och kommande projekt. Även länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, naturskyddsföreningen m.fl. deltar. Ta med grova skor och fika.

Arrangör: Stensåns vattenråd. **Kontaktperson:** Torsten Kindt, 070–3294571.

5 juni, söndag. Naturnatten. Under försommarnatten kan man få uppleva olika spännande fågelläten. Uppe i våra trakter kan det kanske vara ljudet från enkelbeckasinen, från vattenrallen eller kanske ännu mer säregnet... från nattskärnan. Vi får se vad en kväll som denna kan ge oss i form av upplevelser. Glöm inte fika och stövlar! Samling vid Netto kl. 21.00.

Ansvariga Kurt Arne Johansson Kurt Arne Johansson 0706532989 & Björn Herrlund 070 951 53 23.

18 juni, söndag. Vilda blommornas dag. I år är det tjugoförsta gången som detta nordiska samarrangemang kring vår vilda växtvärld äger rum. Ett otal platser runt kring i hela Norden är med och visar upp sina egna sevärdheter. Detta år väljer vi i Örkelljungabygdens Natur att göra ett besök till Spinneriet, kvillområdet vid Pinnån, i Västra och Östra Spång. Ta stövlar med dig! Samling vid Coop Extra kl. 09.00.

Ansvarig Janne Johansson.

6 juli, torsdag. Vi väljer denna sommarkväll att åka ner till Lärkeröd för att besöka Ingrid och Agne Einarssons marker med sina inslag av tilltalande skogsmark, betesmark mm. Vi tror på en fin vandring, avkopplande fikastund och trevliga pratstunder. Väl mött! Samling kl 18.00 vid Coop Extra.

Ansvarig Janne Johansson 0733905091.

3 augusti, torsdag. Slätterkväll i Spångabygget. Nu för tiden är nog lieslättern av sidvallsängen i Spång vår viktigaste tradition att hålla fortsatt liv i. ÖbN lovar att tillhandahålla liemännen, -kvinnorna ganska vassa lieblad och hanterliga lieorv!! Ängen är som bekant fuktig. Föreningen bjuder på fika. Allt detta måste du förstås delta i! Välkommen! Samling i Spångabygget kl 18.00.

Ansvariga Eva Johansson 070 5356845, Perry Vigelsbo 0435-51058, Janne Johansson 0733905091.

10 augusti, torsdag. Borttagning av det slätterhö från ängen som slogs förra torsdagkvällen uppe i Spång. Nu hjälps vi åt med att lyfta bort de avslagna, torkande stråna från örter, gräs, starr så att desamma kan spira upp på nytt nästkommande år. Samling i Spångabygget kl 18.00.

Ansvariga Eva Johansson 070 5356845, Perry Vigelsbo 0435-51058, Janne Johansson 0733905091.

Korallrot

*Holkspikning i Beringssskolans slöjdsal.
2022-10-27*

"Bostadsbrist är det alltid hos våra hålhäckande fåglar, stora som små. Holkarna som snickrades i oktober kommer att bebos av vårens häckande fåglar."

AKTIVITETER I ÖbN

AXPLOCK 2022

Bildvisning från äldre exkursioner – Fågelexkursion i hemmamarkerna – Årsmöte med bildvisning av Patrik Leonardsson – Myrvandring på Fagerbultamossen – Kultur och Natur på Söderåsen – Bjärehalvöns kustnära marker – Biologiska mångfaldens dag med Besök på Biparadiset – Naturnatten – Vilda blommornas dag med Besök på Spångabygget – Öresunds pärla Ven – Inventering Världens längsta blomsteräng – Slätter i Spångabygget – Bortforsling av bö på Spångabygget – Liekurs i Ramnekärr – Fågelexkursion till kusten – Svampdag – Bildföredrag om skånes groddjur – Holkspikning – Vandring runt Kraxasjön – Egna bilder – Hallands Väderö.

ÖbN har under 2022 som vanligt haft ett stort och varierat program av aktiviteter där många deltagit. Här bjuder vi på smakprov från den årliga slättern i Spångabygget samt liekursen i Ramnekärr.

Utöver Alcedo och programbladet som skickas ut inför sommaren kan du också hitta aktuellt program på vår hemsida eller via Facebook.

Slättern på Spångabyggets vildhöstnad – 4 augusti 2022

Ikväll var det dags att slå av gräs, starr och örter på sidvallsängen i Spångabygget. Hela 11 personer ställde sin tid och förmåga till förfogande, nämligen Erik Jansson (90 år fyllda), Kurt Arne Johansson, Björn Herrlund, Perry Vigelsbo, Eva Johansson, Lars Schale, Lars Lindström, Lotta Hammar, Jörgen Andersson, Pär Svensson, Janne Johansson.

Slättern började i ganska hög värme, kring 30 grader, men ganska snabbt sjönk temperaturen. Vid fiket efter ca 1½ timme mullrade

Tor från skyn, åskskurar föll. Vi sökte skydd bland lövverk, men efter ett tag droppade regnet smått igenom. Äpplepaj och grädde stod på menyn.

Sista halvtimmen slogs slänten till vänster, mycket knepig blåtåtel, mer lättslagen myrlilja. En hel del av ängsvädden lät vi stå, få utgöra nektarkälla för bin...

Tack för en trevlig, gemytlig kväll - trots åskskuren.

Text och foto: Janne Johansson

Liekurs i Ramnekärr - Lördagen den 13 augusti

Denna varma, soliga, somriga augustidag var det samling nere hos Unossons i Ramnekärr. En liekurs var utlovad av Göinge slättersällskap och Skånes hembygdsförbund. Med hjälp av penningmedel från länsstyrelsen blev det nästintill en heldag bland några träds skuggor intill Unossons stall; ca 09.45 - 15.15.

Vi fick lyssna till berättelser om de "detaljer" som ingår i konsten att hösta gräs med hjälp av lien. Liebladet är ju A och O i sammanhanget, det måste vara vasst, vi fick lära oss slipa på slipsten. Att använda ett bryne, kanske ett diamantbryne. Nutida

tillgång på bra lieblad är ofta dåligt. Det rekommenderades att köpa gamla blad på Blocket. De flesta av nutidsbladen dömdes däremot ut av våra experter.

Liebladet fästs ju på orvet eller skaftet. Vi fick se olika varianter i trä, i föreningen har vi mest tillgång till ställiar. Träräfsor visades upp. Sista halvtimmen nyttjade vi till att kolla in vår teknik, att slå med rätt schwing, ha högerfoten fram, ha bladet mot marken...

Egen lunch blandades med Bentes och Christers välkomstfrallor och föreningens återkommande flädersaftbjudningar, av vattenmeloner som rött och vattnigt slank ner.

Så trevlig dag; tacksamt att få servas med en gratisdag -säkert värd tiotusen ute på marknaden!! Tack Sven, Ingvar m fl... Och tack Unossons för er frikostighet!!

Text och foto: Janne Johansson

Flugsnapparen – den lilla grå

Text och foto: Kurt-Arne Johansson

Utanför fönstret kan man uppleva mycket av natur och i synnerhet fågelobservationer. I somras fick jag förmånen att följa ett grå flugsnapparpar från vardagsrummets fönster.

De hade valt sin boplats på en bräda som sköt ut från verandan på huset och där samlade de ihop till ett rede. Själva byggnationen gick väldigt snabbt, de var ju igång tidigt på morgonen och sedan uppåt dagen märkte man inte så mycket av dem kanske var det mer liv och rörelse runt huset. Eller hade de kärleksbestyr, det skulle ju börja att göras ägg så småningom. Jag hade bra koll på dem, och så en dag märkte jag att det var väldigt lugnt hos fåglarna, tänkte har de hänt dem något så jag gick ut för att kolla boet. Reste en stege mot väggen för att titta. Stack upp huvudet över kanten för att kika, och då var jag knappt en meter från honan som låg och ruva. Hon tittade på mig med sina pepparkornsögon, och jag tänkte att nu har jag nog gått för långt i min nyfikenhet. Men den lilla flugsnapparen låg kvar

och tryckte på sina ägg. Däremot hanen varnade frenetiskt runt omkring med sitt korta smackande läte.

Efter ett par veckor hade det kläcks ungar i redet, Först var det mest hanen som var den som såg till att mata, honan var mer på boet för att skydda de små fågelungarna. Efterhand som de växte så blev det mer och mer rörelse runt om boet, då gick de åt mer mat i form av insekter dom flög fram och tillbaka till boet under dygnets ljusa timmar. De satt gärna ute på stängselstolparna andra sidan vägen. Därifrån gjorde de sina snabba utflykter för att sedan sätta sig på stolpen igen klippandes med vingarna på känt flugsnapparemaner. De kunde ibland ryttlandes stå rent stilla i luften för att sedan snabbt fånga sitt byte som bestod av små insekter. De samlade i näbben, och på något märkligt vis så kunde de lagra föda under tiden som de fångade nya insekter. Snabbt till boet, sedan tillbaks på stolpen för att jaga fler insekter. Fram och tillbaka fram och tillbaka så håller den på hela tiden om dagarna. Ungarna växer rekordsnabbt och efter 14 dagar lämnar de boet. Jag fick aldrig se detta, antagligen var det tidigt en morgon, Oj vad tomt det blev de visade sig aldrig mer här vid huset, och snabbt går det, på ca en månad har de byggt bo, lagt ägg och fött fram ungar. Och tänk vilken nytta de gör man har räknat ut att ett flugsnapparpar fångar uppemot 3000 insekter om dagen. Övervintrar gör den i norra Afrika för att sedan återvända hit till oss i Sönderösjö. Ja dessa fantastiska småfåglar.

Insikter i fågelmärkning

Text: Björn Herrlund

Tomas Alerstam har sedan 70-talet sysslat med fågelmärkning och forskat om detta intressanta ämne. Ibland håller han föredrag om detta, som senast i Klippan och då får man lite fakta i allt detta. Ringmärkning började redan under åren runt skiftet mellan 1800- och 1900-talet, då det var en dansk pionjär som började med en ring runt ena benet. Numera är det hög teknologi som gäller, med sändare på fågelns rygg, som via en satellit når en mottagare på jorden. Vid varje timme kan man se var fågeln befinner sig, om den sitter stilla, kanske flyttar sig, eller är på sträck. Här nedan följer några roliga fakta om ett antal arter.

En sorglig historia med ett tragiskt slut gäller en skånsk brun kärnhök, som ägde rum för ett antal vårar sedan. Den bruna kärnhöken hade som vanligt övervintrat i Afrika, ganska långt söder om Sahara. Antagligen hade hans hona från föregående år också spenderat vinterhalvåret någonstans i Afrika. I alla fall blev hanen, på sin värresa mot sin häckningsplats i närheten av Hammarsjön vid Kristianstad, två gånger tvungen avbryta, vänta, eller lägga om sin flytt mot Sverige, på grund av dåliga väderförhållande över Sahara. Efter då, att några veckor försenad kommit till Spanien, sträckflög hanen till Sverige utan någon vila eller rast. Väl framme vid häckningsplatsen visade det sig att hans hona inte väntat dessa veckor på honom, utan skaffat en ny make. Sorg och besvikelse präglade hanens beteende de följande veckorna. Han flög ofta mellan Hammarsjön och närbelägna Araslövssjön, hade ett oroligt, osäkert liv, åt troligen inte mycket. Så plötsligt stannade hans position, signalerna från honom kom från en punkt, och där hittades han död. Tunn och avmagrad, han hade bildligt talat, sört sig till döds. De extra veckorna söder om Sahara hade kostat honom både maka och hans liv.

En otrolig prestation gör, liksom många andra fågelarter på sina flyttresor, myrspovarna som häckar på Alaska och övervintrar på/vid Nya Zeeland. På väg undan vintern rastar de bland annat i en bukt i Kina, som erbjuder utmärkta födobetingelser. På återvägen flyger spovarna direkt, utan att rasta och äta upp sig, från övervintringsplatserna till Alaska! Resan dit tar drygt åtta dygn och

denna dryga vecka tillbringas myrspovarna alltså i luften! Osannolikt, fantastiskt!

En av många tropikflyttare bland småfågellarna vi har, är trastsångaren. Bland våra sångare är den störst, och övervintrar långt söder om Sahara. Med de tidigare i artikeln nämnda sändarna på ryggen, dock här av mycket mindre modell än hos rovfåglar och vadare, gav överraskande resultat. Under dagtid visade det sig att vissa individer sträckte på hela 8000 meters höjd! Kan ni tänka er, en sångare på, säg cirka 13 gram, i många minusgrader! Vid mörkrets inbrott tar sig trastsångaren ner på lägre höjder, under molnen.

Vill här också nämna lite om tornseglaren, en art som i nutidens samhälle får det allt svårare att hitta lämpligare boplatser, då byggnaderna blir allt tätare med färre hål och ”kryp in”. Holkar kan dock hjälpa till med trångboddheten. I alla fall har forskarna i Lund märkt ett antal tornseglare med sändare, fåglar som då häckade i Lund. Under dygnets mörka timmar hamnar tornseglare i någons slags sömn uppe i lufthavet, seglar runt i någon slags öglor. Vid blåst, säkert av lite kraftigare art, blåser tornseglarna bort från sin häckningsplats, i detta exempel Lund. Det beror så klart på vilken vindriktning det blåser, men det kan vara så att de vid gryningen ”vaknar” upp ute över Östersjön! Då sätter de igång med att ta sig hem mot hemstaden, vilket nog inte tar så lång tid och fortsätter sina fortplantningsbestyr. Lite vinddrivning ett antal mil under natten, är inget större problem, utan ingår i tornseglarens rutiner under häckningstiden.

I slutet på dessa, på riktig forskning framtagna resultat, följer en liten rolig händelse utan någon anknytning till ovan, mer än att det är en ”gammaldags” ring, som gör det hela lite häftigt. För cirka 20 år sedan vandrade jag på vårkanten runt Flinka sjö, på våren måste man ju bara ut i markerna, efter flyttfågellarnas ankomst. I området har vår förening en holkserie uppsatt sedan 1960-talet. Jag fick för mej att kolla en holk som jag passerade. I holken låg en död svartvit flugsnapparhane. Antagligen hade han avlidit i kamp mot en annan flugsnapparhane, i strid om holken. Jag tog upp fågeln och det visade sig att han hade en ring på ena benet. Ringen sändes iväg till Naturhistoriska Museet och svaret jag fick, var i mitt tycke uppseendeväckande. Fågeln hade gjort minst fem resor tur/retur. Han var vid dödstillfället alltså minst fem år! Kanske något är äldre, jag minns inte när han blev ringmärkt, men kanske som bounce ändå. Tänk att han korsat hela Europa, Medelhavet, inte minst den lömska öknen, Sahara, hela tio gånger. Undvikta alla oväder, torkan i öknen och alla predatorer. Otroligt i mina mänskliga ögon! Och hans vikt är cirka 12 gram!

Vid de forna tjäderskogarna 2022-04-18

”Huvudfikat intogs nära gylen, den på sig själv knutslagna tallen.
Sparsamt med fågel, dock spillkråka, sjungande dubbeltrast, tofsmes.”

Tjäders förekomst i Örkelljungatrakten

nostalgi, nutidsiffror och framtidstankar

Av Janne johansson

Bland oss som lever i skogsbygden, bland oss som tycker att ett liv utan levande, variationsrika blandskogar är ett ganska fattigt liv. Vi måste stanna upp, fundera en stund. Skogar och myrkomplex där fåglarna kan företäckas av den känslolösa sångstrof som trädkryporen låter höra en tidig vårdag, där spillkråkans mastodonta, kraftfulla läten finns med som en motpol på andra sidan "Ljudspekrat" i vårt nordskånska skogsliv.

I denna Alcedo-artikel ska vi dock i första hand försöka lyfta fram en helt annan fågelart, stor och mäktig, nämligen **tjädern**. Trots sin storlek är tjädern nu för tiden mest en doldis, många skåne-skådare har svårt få in den som årskryss. Tjädern var dock en skogsfågelart som under 1930-, 40- och 50-talen påtagligt ofta förekom i jägarnas berättelser, ibland kanske utbroderad som en märklig, smått överklig skröna från minnets korridorer, som ett tillbakablickande återseenden om forna tiders höstliga jaktlycka – kanske hukande, smygande bakom bondens uppställda, torkande sädesnekar eller istället i form av ett toppskytte med tjädrar uppe i tallkronorna. Det är onekligen så att människans sätt att nyttja, bruka landskapet, skogarna på ger påtagliga ramar för vilka arter som kan trivas här. Så har det alltid varit. Detta gäller i stort för de flesta arter, kärlväxter, däggdjur, fåglar.

Och dessa sanningar gäller naturligtvis inte minst för tjädern och dess möjlighet att klara sitt liv, sitt uppehälle i ett av oss nutidsmänniskor starkt förenklat naturlandskap. Vår förvandling av skogarna i anslutning till myrkomplexen under det senaste seklet, århundradet är otvetydigt en sådan smått knepig anti-tjäder-åtgärd. Förlusten av rikliga förekomster med blåbärsris i skogarna var ingen hit för skogshönsen! Inte heller utdikningen av kärr, sumpskogar, våtmarker kan vi räkna oss till heders, när vi ser världen med tjäderögon, med tjäderkycklingarnas. Och detta kombinerat med ett

Foto: Kurt-Arne Johansson

ofta alltmer stegrad predationstryck mot inte minst tjäders ägg och småkycklingar, ger oss en snabbskiss på de "livsproblem" som till synes skapat stora problem för artens framtida överlevnad. De sen länge utmålade, "besvärliga" predatorerna i tjäderskogen är inte minst räv, mård och kråkfågel. Möjligen bör de (ofta) allt tätare bestånden med vildsvin kunna räknas in som viktiga orsaker till tjäders huvudbry. Det tycks dock som om forskningen inte riktigt är up-to-date. Eller? Sammanfattningsvis kan vi människor säkert med fog berömma och yvas oss över vår under 1900-talet framarbetade förmåga att producera träfibrer på ett funktionellt, maskinellt och ekonomiskt sätt. Kanske dock **inte bara** berömvärt! Hänsynen till övriga varelser i skogen, i dagens skogsbruk är ju oftast inget som sätts i högsätet, inte något vi kan ståta med eller glädja oss över mer allmänt?! Är det inte så det är? Vilken hänsynsnivå tycker vi är rimlig, vi begåvade nutidsmänniskor?

När vi här i Alcedo-skriften åter försöker lyfta tjäders situation i vår del av landet utgår vi från de inventeringar av arten som tidigare framförallt har gjorts i Örkelljunga kommun under 2000-talet. Medlemmar i Örkelljungabygdens Natur har under de senaste två decennierna genomfört fyra ganska likartade inventeringar (viss reservation för året 2015) av detta vårt största skogshöns, varvid den senaste gjordes förra året, 2022.

Det året engagerade sig också SkOF's skogskommitté (SkOF = Skånes Ornitologiska Förening) på ett tilltalande sätt i tjäderns liv i landskapet genom att tjäderinventera även andra delar av norra Skånes skogsbygd, huvudsakligen de i Osby, Östra Göinge och Hässleholms kommuner. En digital rapport har tagits fram över resultaten för det årets skånska tjäderinsatser, med Per Muhr och Thomas Johnsson som huvudansvariga.

Upplägg av årets inventering

Medverkande i 2022-års tjäderinventering i Örkelljunga kommun har varit: Viktoria Rosby, Eva Persson, Kurt Arne Johansson, Jörgen Andersson, Patric Carlsson, Janne Johansson, Lennart Persson och Björn Herrlund.

Uppläggningsen av 2022 års inventering av tjäderstammen i Örkelljunga kommun kom i stort att bli en upprepning av de kommuninventeringar som genomfördes åren 2002, 2010 och 2015. Vi nyttjade förstas de kunskaper som vi tidigare har införskaffat oss och *koncentrerade* vårt letande till de sen tidigare kända "tjäderlokaler". Därutöver togs också vissa kontakter med markägare och jägare, och vi undrade om de i sin tur haft egna eller fått reda på andra personers tjäderobservationer under året. Fler ögon, öron registrerar givetvis mer än bara två... Det blev alltså ganska mycket traskande under årets vårmånader i våra mossars, myrars oftast skogbeksädda kantmarker. Det är ju mest i dessa marker vi brukar stöta på tjädern, kanske oftast i form av spillningskorvar, kanske nå enstaka gång även i form av ett uppflog. Men sett över tid gör nog gemene man flest tjäderobsar liksom i "förbifarten", när man exv från en bil noterar hur en vuxen tjäder går och plockar grus, småsten på en grusväg. Under årets tjäderinventering har denna typ av inrapporterade extra-obsar dock nästan helt uteblivit.

Våra ofta timplånga vandringar i tjädermjölig mark har med åren blivit ganska fokuserade, varvid letandet efter spillningskorvar från tjädern varit det primära, om dessa sen kunnat bestämmas till troligen höna eller tupp! Tänk så bra att denna fågeln lämnar efter sig konkreta bevis på sin närvaro i skogen i form av spillningskorvar – korvar som kanske kan finnas kvar och noteras upp till ett år efter de avlämnats. Ofta letade vi intensivt efter det vi kallar

"tuvullspillning", en delvis annorlunda, grövre, men lättviktig spillningskorv som mest bara består av tuvullsblommans gråaktiga axfjäll. Dessa tidigt på året framskjutande blommor (från de täta tuvullstuvorna), brukar i normalfallet älskas av traktens tjädrar; fåglarnas första "iike-tallbarrs-middag" på mycket länge, en proteinrikare diet som antligen kan avlösa och bjuda över vinterns annars väldigt ensidiga meny med tallbarr. Därför letade vi inventerare ofta flitigt i kantområdenas tuvullsriska marker, framförallt när dess inbjudande vårblommor stod och "bjöd ut sig". Om vi nån gång hittade färsk tuvullspillning var ju lyckan gjord!! Då fanns en tjäder i vår närhet!!

Genom erfarenheterna från de tre tidigare kommuninventeringarna 2002, 2010 och 2015 inriktade vi alltså våra insatser under år 2022 till de lokaler, de områden som vi under åren förstått varit de viktigaste för artens möjligheter att klara sig i vår kommun.

Dagboksanteckningar från inventeringen våren 2022

urval av fältbesök förut publicerade på ÖbN's hemsida

14 mars

Svenskemyr 07.00- 10.00. Det blev inga tjäder obsar denna morgon. En orre hördes spela, och jag såg en som kom flygandes, kan ha varit samma. Jag gick in ifrån Örnalt och sedan i sydlig riktning motsols. I den södra delen är det fin tjädermiljö i myrkanten. Hittade en hög av fjädrar på ett ställe, svårt att säga vad det härrörde ifrån, men troligen orrhöna. Ingen verksamhet av maskiner på myren. Man hade satt ner vattenreglerare som skall bibehålla avrinningen på nivån som är bestämd på Skånesidan. (*Kurt Arne Johansson*)

18 mars

Idag var vi sex personer som tillbringade drygt sex timmar på det härliga **Stensmyrkomplexet** öster Vårsjön. Ner från Göteborg kom med tåg Christer Johansson, Birdlife - som under senare år jobbat mycket med just tjädern! Delar av SkOF's skogsgrupp (Per Muhr, Anders Linus Larsson, Staffan Åkeby, JJ, förstärkta med Patric C) hade stämt möte. Det blev mycket prat, traskande, funderande, letande efter tjäderskitar... Och lämpligt nog hittades 5-6 tjäderspillningskorvar på två ställen ganska nära varandra, var i kant upp på fastmarken mot torpet till. När vi vandrar i sakta mak mot gylen syns flyktigt en stor svart fågel flyga upp mellan trädstammar...

måste varit en tjädertupp!! Bara JJ som hinner se den. Allt fler tuvullsblommor börjar visa sig... dock ännu fåtaliga som syns avbetade. Huvudfikat intogs nära gylen, den på sig själv knutslagna tallen. Sparsamt med fågel, dock spillkråka, sjungande dubbeltrast, tofsmes. (Janne)

23 mars

Flugesjöområdet. Denna solstarka dag steg temperaturen ibland upp till 12 grader... mest bara stilla. På förmiddagen besökte Björn (aldrig tidigare besökt F), Eva och Janne de oftast tallbeklädda torvmarkerna intill den idylliska Flugesjö, belägen i både Västra och Östra Ringarp. Sammanlagt vistades vi bortåt tre timmar i området utan att hitta nån tjäderspillning. Dock nästan trekvarts fika i solbelyst läge vid gylen. Visst fanns inslag med blommande tuvull, men inte i större grad. Mestadels ganska tyst i skogen, som det ofta är i dessa tallbevuxna torvmarksmiljöer. Två kretsande ormvråkar vid åkrarna längs Hagstadvägen, låtande nötskrikor, överflygande gräsiska, sång från svartmes, talgoxe, tofsmes. Om vi saknade tjäderspillning så såg vi däremot ganska rikligt med älgdito. Vi sökte mest efter spillning på Östra Ringarpsidan; men gick även runt Flugesjön. Ganska fina skogsmiljöer på Lotta Hammars sida. Torvmarkerna längre i söder, ner mot Smörmyr, men i Västra Ringarp besöktes INTE; inte heller Maglemyren. (Björn, Eva, Janne)

28 mars

Långvandring på **Fäjemyr-komplexet**. Ca 10.40-15.40. Ganska stilla, ofta soligt väder, viss vind. Starta traskandet från Vittsjövägen, förbi Vårsjö... Norrut, nordväst (glömde kartan, sich!) i olika "sökformation", gärna i kanter med extra rikligt förekommande tuvullsstuvor. Ibland olikstora fastmarksöar, - holmar, oftast granplanterade... flera "myröar" besatta med plantor ock. Bort till stora kraftledning, in i Boalt (Hässleholms kommun), över till Bjärabygget och fastmarksön med telemast (tjuter i vinden); vägen mot Frostén Nilssons - möjligen hittas här en mycket tillplattad spillningskorv i vägen. Något osäkert. På tillbakavägen, i något västligare del av utdragna myrkomplexet, lyckas jag "gå ner mig" med ena stöveln. Ingen som tyckte synd om mig. Fick annars glädjas åt två fikor, skön tystnad, fina miljöer. Älg- och rådjurspillning, vildsvinsstigar.

I fågelväg, tjäderväg? Trots idogt letande, speciellt vid förekomst av blommande tuvull, ramlade jag **inte** över några tjäderspillningar trots fem timmars vistelse i myrområdet. Men säkert kan det finnas någon, några tjädtrar ändå. Vid Bjärabygget har tidigare år tjäder setts här

Foto: Janne Johansson

Exkursion med SkOF's skogsgrupp, Patric Carlsson, Christer Johansson och Per Muhr.

Sällan eller aldrig kan inventeraren räkna med att se tjäder. Därför är spår av spillning en viktig del för att kunna få en uppfattning om förekomsten av tjäder och tillgång på föda.

(liksom i södra Flåssmyr-området, ganska nära nordväst ut). I södra delen av Fäje myr har ibland tjäder också setts vid tidigare inventering. Vi får kolla mer om någon vecka, kanske hitta tuvullsspillning då?

Troligen hördes i övrigt tre olika tofsmesar under vandringen, dock ingen talltita. Trädskrypare, gärdsmyg, talgoxe, svartmes noterades sjunga. En gång lät det nästan som om en trädskrypare sångduellerade med en tofsmes, nja... (Janne)

3 april

Denna eftermiddag blev det åter en långvandring i "jakten" efter tjädern och dess spillningskorvar. Snart väntar regn i veckan som kommer; kan vara idé att leta *tuvullsspillning* innan densamma blir mer svårsedd pga vätan. Börjar vid **Kallrasjön**, Sällersås, följer våtmarkerna söder, sydväst ut (bl a **Svinabromyren**). Avlånga områden, mycket skogsmark intill. Vandrar ofta i kantskogarna, går i väster, skvattribestånd och längre söderut stort hygge på **Krångelbygget**-sidan ner till våtmarken. Granplantering är det som gäller. Men så roligt, en varfågel flyger förbi, slår ner i träd ute i mosskärret. Gröngöling mot kulturmarken, kanadagås från Vita sjön. Annars mest tyst, dock svartmessång. Kungsfågel. Morkulla skräms upp. När ner till **Sandsjöholm** (tofsmes hörs), men merparten av

Foto: Janne Johansson

traskandet försigår i **Skinningeholm**; gamla övergivna åkrar som tillhåll för vildsvinen, björkbevuxna. Olikartade skogar, ibland torvmarker, ibland rikt med tuvull, tuvullsblom... MEN ALLS INGA tjädrar eller spillningskorvar denna gång heller!! Hel del skogsbruk i västra delen av byn **Stjärneholms** marker, ganska väl tilltagna vägar och jaktorn. Följer östra delen av mossen åt norr. Som vanligt rikligt med mindre och större vildsvinsstigar. Just den arten är knappast utrotningshotad, inte i våra trakter. Nyttjar ibland "gångstig" längs fastighetsgräns. Åter en morkulla som flyger upp, bofinksång. Intill Kallrasjön går ett tranpar plus ett rådjur. Skönt vara tillbaka efter ett antal timmar. (Janne)

17 april

Förmiddagen. Tre och halv timmes vistelse i det stora myrkomplexet i kommunens norra delar - **södra Flåssmyr** - spenderades av oss båda, denna påskdag den 17 april. Vilket väder vi fick, i sakta mak försökte vi finna spår av tjäder. Myren har under årens lopp bjudit på många fina tjäderupplevelser, så trots årets mycket klena resultat hittills i markerna var det med vissa förhoppningar vi gav oss ut. De första timmarna var inte särskilt givande. Fina tjädermiljöer hela tiden, bärris, fin, gles tallskog med trevliga högre tallholmar, men tuvull som inte hade mycket blomstänglar! Kanske var det för tätt mellan träden ändå, ljuset var för knappt på marknivå. Tofsmes, talltita, bofink, trädskrypare nådde i alla fall våra öron. Områdets skvattribestånd hittades, fika blev det intill. Bergfink och ängspioplärka flög förbi. Partiet vi nådde efter rasten ingav mer hopp. I ett lite fuktigare drag blev det plötsligt mer liv i tuvullsplantorna. Väldigt mycket blommor i många stadier föll i våra blickar, på oerhört många ställen var stänglarna avdragna, ej avknipsade, vilket talade för rådjur. Nej, vi hittade inte heller denna dag någon skit av tjäder! Spillkråka lät, järnsparv, gulspurv. På en mindre holme i detta drag växte några väldigt fina gamla tallar, ganska höga och med lite besynnerligt växtsätt! Då, när vi nästan tappat förhoppningarna, som blixtr från den klarblå himlen, en tjäderhöna skräms upp! Äntligen, tänkte vi bägge. Ett hopp om tjäder har plötsligt istället blivit en bekräftelse på att området fortfarande har tjäder! Lite lättare blir det allt att fortsätta med inventeringarna efter detta, kändes det som. (Janne, text av Björn)

21 april

Tjäderletandet fortsätter med "oförminskad" styrka, men trots allt med oftast klena resultat. Så även denna gång då jag vandrade i

Foto: övre bild Patric Carlsson,
nedre bild Perry Vigelsbo.

nästan 3 timmar i norr (**Smedhultamossen**). Här har vi tidigare om åren haft flera tuppar, men idag inga spår alls, trots mycket med smakfulla tuvullsblommor på sina håll. Tänk vad man "tvingas" gå i besvärlig terräng utan några direkta resultat, för det mesta. Vandrade både på grusiga skogsvägar och utanför dessa. Annat, trädpiplärkor sjöng, dubbeltrast, gran- och lövsångare med flera. Men jag hade bytt ut alla dessa mot en tjädertupp/höna. (*Björn*)

24 april

10.40-15.00 Denna gång blev det återbesök i **myrkomplexen norr om Västrarps** öppna åkermark, men inget travande på Bredemosse i öster! Huvudsakligen vandrade jag på *Västrarps* mossmarker, endast obetydligt på Brekilles (utanför kommunen). Tycker

att dessa torvmarker i stort känns "tjädervänliga", merendels tallbevuxta – ibland bara klenare 3-5 meters småtallar, ibland betydligt grövre mot kanterna till eller så. Hel del tuvullsblom, risväxter, blåtätel... och så stövlade jag på ett skvattribestånd, minsann!! Cirka 50 kvm stort. Tror inte Zigge hittat skvattribestånd i dessa domäner tidigare.

Resultatet: nej, tyvärr ingen uppskrämd tjäder, inga hittade spillningskorvar denna gång heller. Fast arten kan ju ändå finnas... Andra arter som hördes eller sågs var – gransångare, gärdsmyg, grågås, ängspiplärka, bofink, dubbeltrast, rödhake, ormvrak, kungsfågel, spillkråka, ringduva, svartmes, nötskrika, talgoxe, trädpiplärka, lövsångare.

På ett hygge intill i väster finns markerat "Fornåker"... I stort hade markägaren, entreprenören försökt undvika körningar i de gamla odlingsrösen; det var väl bra. Som bekant var det nyligen mycket

dåligt med hänsyn i en annan del av denna trakt, längre österut, vad gäller just odlingsrösen. Många gör som de själva tycker, tolkar lagar som de vill! (*Janne*)

28 april

19.00-22.00 Besök vid **myrkomplexet intill Sjöholma**.

Kvällslysning efter tjäder. En stilla kväll med endast svag vind, solsken, sol som försvann västerut.

Trots föga tecken på att det finns tjäder kvar i myrkomplexet bestämde jag mig denna kväll att besöka den plats jag brukar nyttja för att om möjligt räkna in tjädertupp, tjädertuppar som "träar" inför natten och morgonens spel på lekplats. Cirka en halvtimmes vandring från p-platsen till lyssnarstället; lämnar sistnämnda ca 21.30. Tyvärr hade jag inte heller denna gång någonsin lyckas med lyssnandet. Ingen tjädertupp dyker i alla fall upp vid den gamla, vid det breda kärdråget utspridda lekplatsen. Det är faktiskt svårt att hitta tjädertuppar denna vår; vi jämför ju med tre tidigare tjäderinventeringar (2002, 2010, 2015)!! Men än återstår ett flertal försök... och mörkertal finns alltid.

Övrigt: Oftast väldigt fågeltyst i myrkomplexet. Motorvägen en bit bort mer "uthållig" i sin ljudfabrikation. Några bofinkar hördes i början; senare kom några rödhakar och trastar att konserteras ganska bra – både dubbeltrast och taltrast hördes. En morkulla hördes först 20.49, därefter flera turer på olika håll, troligen flera individer. 21.26 hördes sista morkullan, strax innan jag vandrade tillbaka. Men när jag gick tillbaka i halvmörkret kom en "kulla" farande, låtande tätt över mig, skrämde mig nästan. Inga storlommar hördes dit jag satt. (*Janne*)

29 april

Fedingsjön: 1 storlom (glädjande!), 3 drillsnäppor. Flygfältet: 1 ljungpipare. Det var väl roligt! Jag vet att andra sett ljungpipare där någon gång, men för mig var det första gången. Även 1 tofsvipa och minst 2 sånglärkor. Gick sedan för andra gången runt på **Orrhanamossen** och letade tjäderskit. Jag var väldigt fokuserad och tittade på hundra ställen med tuvull och även på torrare områden med större tallar. Inte en skit! Hittade dock ett tiotal tillplattade/överkörda gamla tallbarrspillningar på vägen in söderifrån. Dessa missade jag förra gången. En enda kunde bestämmas komma från en höna, övriga omöjliga att säga något om. Där har med andra ord funnits en fågel i vintras eller om spillningarna möjligen t.o.m. kan vara äldre än så? 20-tal grönsnabbvingar och 1 aurorafjäril. (*Patric*)

30 april

19.50-22.20 Under denna tid satt jag ”på pass” ute på **Fagerhultamossen**, närmre bestämt i dess västra del. Jörgen var samtidigt längre ut på mossen, en bra bit norr Igesöarna. Denna tjäderlyssnarkväll gav trots allt till resultat en avläggset smått spelande tupp (riktning ”Igesöarna”)... men den hördes bara av Jörgen! För tre år sen satt jag där Jörgen satt i kväll – där hördes två olika tjädertuppar i skymningsmörkret. Men ändå så roligt att i alla fall en tupp finns kvar i myrkomplexet; tidigare stötte Jörgen ju även upp en höna.

Den första halvtimmen var för min del väldigt tyst på fågelsång! Men efter 20.30-tiden kom koltrast och därefter framförallt flera rödhakar igång med sin virtuositet! Första morkullan jag hörde kom flygande vid 21.07; återkom två-tre gånger. En taltrast stämde upp, men rödhakarna var flitigaste kvällssångarna. Tidigare hördes på avstånd trana och kanadagås. Några tystflygande nattflyn.

(Jörgen, Janne-text)

9 maj

Kvällslyssning vid en av de större mosskomplexen i nordväst, nämligen **Smedhultamossen** - mellan ca 20.00-22.00, exkl in- och utmarsch. Vid travandet ut till våra tre olika lyssnarställen skrämde vi emellertid upp en tjäderhöna intill ett rensat, fördjupat dike nära skogsvägen. Kull! Men under skymningstimmarna var det sämre ställt med inflyg av tupp, tuppar. INGET enda inflog kunde noteras från oss utspridda skogshönsdiggare, Lennart, Björn, Janne. Ute ifrån själva huvudmossen kunde Björn notera ett orr-hyschande läte en

Foto: Kurt-Arne Johansson

kort sekund och även en kortare skogssnäppelåt. Även denna afton var det ”som vanligt” ganska sparsmakat med kvällssång, någon dubbeltrast, koltrast, men mest hördes nog rödhakens sirlande, varierande sångstrof. Morkullan drog fram över myr- och skogskomplexet, någon gång sågs tre kullor jaga varandra. Minst två sträck med vitkändade gäss drog småpratande över våra huvuden, kanske 60-100 st. Kvartern innan 22-snåret hördes så, lite oväntat, en nattskärna dra igång... fast den ensartade sången varade inte så länge. Säkert en ganska nyanländ ”skärna”.

Roligaste händelsen var den då en älg ca 50 meter bort från Björn lufsade ut mot myrens mer öppna delar!! Det var mot slutet av sittningen, när skymningen alltmer tog över.

För egen del tyckte jag surret från en humla var sällskapligt och innehållsrikt; jag satt på en tallbevuxen höjd omgiven av mängder med blåbärsris; tydligen har de små blåbärsblommorna börjat titta fram. Humlan var i alla fall aktiv fram till 21.15 (obs, sommartid).

(Lennart, Björn, Janne-text)

På en aktuell lantmäterikarta, modell översiktlig, syns utbredningen av mossar, myrar i Örkellunga väldigt tydligt. Vårt traskande i kommunen och dess närområden har visat att en av förutsättningarna för att påträffa tjäder i regel är förekomsten av ganska orörda *kantområdena* intill just myrar och myrkomplex.

Resultat tjäderinventering i Örkelljunga kommun år 2022

(14/3 – 13/5 2022)

Svenskemyr	14/3	23/4							
Orrhanamossen	12/3	29/4							
Smedhultamossen	21/4	9/5	höna+	kväll-inga					
Brötarna, Hjortön	11/5,	13/5							
Långaltsm, Sänke	26/3	10/4	xx/4	1/5					
Karsatorp, Skrika	26/3	30/4	sp(äldre)						
Liamossen	7/5								
Fagerhultamossen	9/4	17/4	höna+	sp	30/4	kv-spel (1)	hösten	8 vuxna i kull	
Flåssmyr, öster	7/5		tupp(gm GBF)						
Flåssmyr, söder	17/4	26/4	höna	kväll-inga					
Yxenhults skog	20/4								
Fäjemyr	28/3	16/4							
Stensmyr	18/3		tupp+ sp	19/3	tuvsp	27/3	1-2 tappar	17/4 2 hönor	7/5 kväll-inga
Ramaltamo, Sjöholma	23/3	10/4	28/4	kväll-inga					
Flugesjö, V Ringarp	23/3	10/4	14/4	sp					
Västrarp	31/3	24/4							
Sonnarpsmossen	13/4								
Svinabromyren mm	3/4	22/4							
Furemyren	8/5								

exv 20/4 = datum för fältbesök - om **utan** färg så gjordes ingen obs av fågel eller spillning

sp/tuvsp = äldre spillning/tuvullspillning

tupp = sedd tjädertupp

höna = sedd tjäderhöna

kvällsspel (1) = 1 tjädertupp vid kvällslyssning

kväll-inga = kvällslyssning **utan** konstaterad tjädertupp

OBS 8 vuxna tjädrar tillsammans, flygfärdig kull, sågs på hösten väst Fagerhultamossen av Paul Ivarsson.

OVANSTÅENDE tabell är en redovisning, lokal för lokal, av de inventeringstillfällen som medlemmar i Örkelljungabygdens Natur genomfört under perioden 14/3 - 13/5 år 2022. Här finns upptaget av observationer av fågel respektive spillning som gjorts.

Fågelinventeringar kan givetvis...

...göras av olika skäl, med olika syften. När vi i Örkelljungabygdens Natur år 2002 gjorde ett första försök att få ett hyfsat grepp om hur stor tjäderstam det fanns i Örkelljunga kommun, var vi säkerligen **inte** medvetna om att vårt engagemang för detta märkliga skogshöns, tjädern, skulle hålla i sig under de två därpå kommande decennierna. Men har vi då i nuläget, efter fyra inventeringar utspridda över två decennier, fått svar på hur bra eller dåligt det är ställt med vårt största skogshöns i vår del av Skånes skogsbygd?

Fjölårets tjäderinventering (år 2022) presenteras **här ovanför** med hjälp av en enkel tabell och med ett urval av texter från inventerarens dagboksblad. Vi blev nog smått chockade över hur svårt det var att ens hitta några enstaka spillningskorvar detta år... Och inte var det många enskilda tappar eller hönor som vi skrämde upp när vi stövlade fram i myrarnas kantmarker. **En jämförande tabell** med resultaten från **alla** de fyra inventeringsåren finns presenterade här nedan, lokal för lokal, år efter år. Vi försöker också att i ord återge och beskriva våra resultat från de fyra inventeringar som alla gjorts under 2000-talet; att jämföra tjäderstammens storlek växlingar över tid. **Till dels är vi förstas** medvetna om de brister och ”mörkertal” som med stor säkert finns inbakade i våra framlagda siffror. Under den första ”kommuntäckande” tjäderinventeringen 2002 sågs bortåt 35-40 vuxna tjädrar, inbegripandes både tappar och hönor. Tjugo år senare, 2022, låg antalet uppskrämda vuxna tjädrar på endast ett tiotal fåglar. För att försöka tolka resultaten gör vi en resa i tid och rum.

Antalet tjäderhönor och -tappar de olika inventeringsåren

När vi nu kan jämföra de fyra tjäderinventeringar som gjorts i vår kommun under 2000-talet är det ganska uppenbart att det lokala tjäderbeståndet visar på en klart negativ utveckling. Redan 2002 hade beståndet en låg numerär, men fortfarande fanns det ändå enstaka eller kanske flera tjädertappar eller tjäderhönor utspridda i kantskogarna på våra många mossar och myrkomplex. Och detta gällde även för flera av myrmarkerna i södra delen av kommunen. Inventeringen 2010 var också den ett ganska ambitiöst efterletande av bevis på förekomst av tjäder. Under de två första inventeringsåren påträffades ca 22-23 tappar och ca 17 hönor i hela kommunen. Inventeringen 2015 blev inte lika ”pretentiös”, men efterforskningar efter tjäderbevis gjordes dock på majoriteten av de lokaler vi bedömt

Resultat tjäderinventering åren 2002, 2010, 2015, 2022

LOKAL	2002	2010	2015	2022
Svenskemyr	♂,♀	? ♂,♀	- -	- -
Orrhanamossen	?	♂	- -	- -
Smedhultamossen	kv3♂,♀	kv1♂	kv1♂	♀
Brötarna, Hjortön, Smed	♂	♂	kv1♂	- -
Långalt, (inkl Sänkes)	x	♀, 3juv	- -	- -
Karsatorp, Skrika	2♂,2♀	♂,♀	- -	- x
Porkenahult	♀ x	- x	- -	- -
Liamossen	- -	- x	2♂	- -
Fagerhultamossen	♂,♀	2♂	kv2♂ -	kv1♂,♀+7juv
Furemyren, Svinabromyren	6juv	2♀ x	*	- -
Bosjö, Sandsjö, Skinninge	2♂,♀	♂	*	- -
Flässmyr, öster (Hjortholmen)	♂,2♀	♂	♂ -	♂
Flässmyr, söder	kv1♂	kv1♂,♀	♂,2♀ -	♀
Yxenult (Köphult)	♂,2♀	kv1♂,♀+2juv	- -	- -
Fäjemyr	♀	1-2♂	- -	- -
Stensmyr	- x	1-2♂,♀	- ♂	1-2♂, 2♀
Ramaltamossen (Sjöholma)	♂,♀	kv3♂,♀	kv1♂	- -
Fluge sjö, V Ringarp	x	♂	x	- x
Västrarp	♂	2♂, ♀	*	- -
Ramnek, Stivel, Harbäcks	2♂, 2♀	?	(?)	*
Fjärhanamossen	♂	♂	*	*
Sonnarpssmossen	x	- x	*	- -
SUMMA tuppar	18-25	20-26	10-11	3-6
honor	15-19	15-18	2-3	5-7

♂ = observerad tupp
 kv1♂ = kvällslyssning, 1 tupp
 ♀ = observerad höna
 3juv = 3 tjäderkycklingar sedda

♂ = spillning, mkt troligt tupp
 ♀ = spillning, mkt troligt höna
 x = spillning, tupp eller höna
 * = *ingen* fältbesök detta år

som viktigast att besöka. När vi så till slut gjorde om inventeringsinsatsen år 2022 var engagemanget åter förhållandevis ambitiöst och många extra vandringssteg togs av inventeraren ute i myrkanterna - för att som vanligt försöka hitta spillning av tjäder eller allra helst se uppflog från levande fågel.

Här nedan kommer en enkel sammanställning av våra resultat. Det är inte helt lätt att entydigt ställa upp en sådan tabell eftersom dubbelräkning lätt kan göras. Tjädtrar har som bekant stora revir och kan röra sig över ganska stora arealer. När enbart observation av spillningskorv gjorts i ett område där ingen vuxen tjäder stötts upp, görs vid sammanräkningen en smutt subjektiv utvärdering – är detta en ny tjäderindivid eller kan spillningen härröras från en tidigare uppskrämd fågel? För att ibland kunna avgöra om det finns flera tuppar i ett område har vi brukat besöka de små, få lekplatser vi fått upp ögonen på. Vi har då en fin kväll, kanske en tidig majkväll, lyssnat efter om kanske en, två eller någon gång tre tuppar flugit in till sin nattkvist i en tallkrona.

RESULTAT med enkel tabell över antalet tuppar resp honor de fyra inventeringsåren

	År 2002	År 2010	År 2015	År 2022
Summa tuppar:	18-25	20-26	10-11	3-6
Summa honor:	15-19	15-18	2-3	5-7

Läsanvisning:

Summa antal **tuppar** för år 2010 landade på 20-26 st; dessa siffror ska i detta fall förstås så här:
 20 tuppar = 19 säkert observerade tuppar + 1 tupp konstaterad via spillningskorv på "egen" lokal
 26 tuppar = 26 max-siffra för tuppar; 20 tuppar + 4 "egna" spillningslokaler (osäkert om tupp/höna),
 + osäkerhet om det setts 1 eller 2 tjädertuppar på två olika lokaler

Foto: Janne Johansson

Förekomsten av tjädertuppar och tjäderhönor i Örskelljunga kommun under de senaste två decennierna har, som kan ses i den enkla ”summa-tabellen” ovan, visat på en *stadigt minskande trend*. Man ska dock ha i minne att våra inventeringar inte alltid gafflar in det existerande tjäderbeståndet på ett helt tillförlitligt sätt; ”mörkertal” av olika storlek döljer sig säkert i dessa siffror! Visst måste vi erkänna detta. Men vi har mycket svårt att blunda för den farligt negativa ”spiral” som 2000-talets redan mycket låga, lokala tjäderbestånd tycks vara inne i. Är det slutscenen för tjädern vi får ses spela upp? Man kan bara hoppas att vi har fel... Och vi hoppas förstås att andra naturvänner i trakten framgent kan rapportera in egna uppgifter på färsk tjäderförekomst - som kan dämpa vår oro.

Men visst tycks det vara så att skogshönset tjädern nu än mer på något sätt har tappat ”fotfästet” i vår del av landet! Att frånfallet av vuxna fåglar inte längre överhuvud tycks kunna kompenseras av ett nytillskott med nya, uppväxande kycklingar, sådana som klarat sig igenom det första årets många faror i form av olika predatorer och ett kanske knepigt försommarväder.

Om vår inventeringsinsats hyfsat motsvarar verkligheten så finns det numera bara ett ganska begränsat antal tjädrar kvar i kommunen. Vad vi kommit fram till så påträffas de kvarvarande tjädrarna *i huvudsak* i anslutning till våra tidigare ”bästa” lokaler för arten, som Stensmyr, Fagerhultamossen, Smedhultamossen och i kantonerna av det mycket stora Flåssmyrkomplexet.

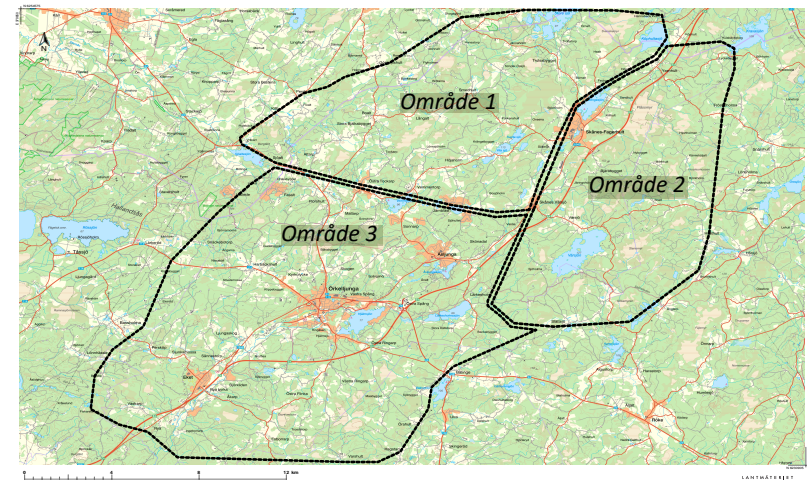

Foto: Janne Johansson

Ett momentum är förstås dessa dystra, smått alarmerande siffror. Att fler tjädrar, genom mörkertal av olika storlek, finns gör knappast siffrorna mer acceptabla; troligen var mörkertalen än större åren 2002 och 2010 än de var 2022. Sen blir förstås resultaten och uttydningen av siffrorna från den senaste inventeringen 2022 lite extra osäkra... när den lokala tjäderstammen tycks ha sjunkit så lågt som den nu gjort. Och då måste vi givetvis omnämna den oväntade och ”ståtliga” tjäderobs som Paul Ivarsson gjorde under hösten samma år! En hel radda med vuxna tjädrar kom plötsligt vandrande fram över en mindre grusväg, belägen väster om Fagerhultamossen. Flera bilder togs som bevis, de skickades till Kurt Arne. Det måste väl varit 1 höna tillsammans med 7 flygfärdiga, årsvuxna tjädrar. Ja, vad våra marker är i behov av sådana tillskott! De flesta tjäderägg och småkycklingar blir som bekant sällan eller nästan aldrig vuxna fåglar idag. Så tycks det vara.

Tjädern och dess lokaler i Örskelljunga kommun

Vi gör här nedan en genomgång av tjäderns utbredning i kommunen under de senaste två decennierna. Reflektioner görs framförallt i anknytning till de fyra inventeringar som gjorts under åren 2002, 2010, 2015 och 2022. En ”subjektiv” grovindelning av kommunen i **tre storområden** görs här inunder, se kartan! För att underlätta läsningen följer här kortfattade beskrivningar av respektive storområde. OBS - i område II har viss ”annektering” av mark i Hässleholms kommun gjorts.

Område I – ingående skogs- och myrmark

Längst i norr finns gränsmossen **Svenskemyr**, där ca 2/3 av torvmarken ligger i Markaryds kommun, Småland. Söder om denna stora mossmark finns ett mindre, skogskringgårdat område, kallat **Orrhanamossen**. Väster Hishultsvägen finns därefter ett stort myrkomplex, med **Liamossen** i norr, vilken söderut fortsätter i den under andra världskriget hårt exploaterade **Fagerhultamossen**. Än längre västerut, mot Hallandsgränsen till, ligger **Smedhultamossen** och i dess förlängning söderut finns den mer skogsbeklädda torvmark som inbegriper **Hjortön**, nära **Brötarna**. Söder om detta torvmarkområde finns den stora, långsträckt **Långaltsmyr**, varvid namnet Sänkesmossen brukar nyttjas för ett fint område i väster. Längre österut finns den närbelägna **Skrikamyren** och norr därom finns omväxlande skogs- och myrmark som kan kallas ”**Karsatorpsmyren**”. Än längre åt söder, sydost är förekomsten av torvmark mer långsträckt utdragen och består ofta av mer oregelbundna partier. Vi har här i tabellerna fört samman dessa sumpmarksområden i dels ”**Bosjöholm, Sandsjöholm, Skinningeholm**”, dels i ”**Furemyren, Svinabromyren**”. Dessa områden ligger ibland nära varandra. I sydväst finns **Attarpamossen**.

Område II – ingående skogs- och myrmark

För enkelhetens skull har detta område avgränsats mot *Område I* längs med motorvägens nuvarande sträckning och utgörs av den skogs- och myrmark som ligger *öster* därom. Längst i norr finns öster motorvägen förekommer med myrmark på bägge sidor länsgränsen, vilken här fått namnet **Yxenhult (Köphult)**, yxenhultsskogen. En bit söderut ligger så det stora myrkomplex som getts namnet **Flåssmyr**; en starkt exploaterad mossmark, men med viktiga skogsbeväxta områden i dess kanter. Än längre söderut finns **Fäjemyr**, en långsträckt, ganska diversifierad torvmark belägen norr om Vårsjön, upp mot Bjärabygget och vidare in i Hässleholms kommun (ska EJ förväxlas med Fäjemyr strax norr om Röke). Sydost om denna myr finns den mer välkända, sen länge uppmärksammade **Stensmyr**, vilken delas mellan Hässleholms och Örkelljunga kommuner. Söder om Vårsjön finns i Sjöholma by en mossmark benämnd **Ramaltamossen**, medan mossmarken längs Vårsjöns sydvästra sida av oss brukar benämnas **Linhultet**. OBS - i detta område II finns som nämnts flera myrkomplex som delas mellan Örkelljunga och Hässleholms kommuner. Det har känts

mest naturligt att på kartan rita in även de angränsande markerna i grannkommunen.

Område III – ingående skogs- och myrmark

Detta det klart största området utgörs helt enkelt av all mark belägen **söder** om *Område I* och *Område II*. Även i denna del av kommunen finns åtskilliga arealer med torvmark, men dock inte i samma utsträckning som den i markerna i norr. Söder om väg 24 finns kring **Flugesjö** utsträckta torvmarkspartier med inslag av tjädervänlig mark. **Maglemyren** ligger inte så långt iväg. **Smörmyr, Store mosse** och mossen mellan Abborasjön och Lingasjön är också gamla ”avklingande” orr- och tjädermarker. Längst i söder, i närheten av byn **Västrarp**, finns flera lite olikartade mossar, inkluderande Bredemosse. I de gamla utmarkerna till **Ramnekärr, Stivelsesosse, Persköp** och **Harbäckshult** har tills ganska nyligen tjäder haft sitt tillhåll. Längre norrut ligger Fjärhanamossen, en mindre myr, söder om Fasalt. Slutligen har även en del mindre mossmarker österut förts till detta storumråde. Den starkt torvbrutna Stora Ömosse avlöses av ”**Sonnarpmossen**” som i stort ligger i byn Sonnarp, delvis i Svinstorp.

Det bör påpekas att de ”smålokaler” som *finns noterade ”lite vid sidan om” från år 2002* inbegrep enstaka tjäderobsar i denna den **södra** delen av kommunen: Lärkesholm, Maglemyren, Persköp, Björnamosa, Lilla Bjälkabygget. Dessa lokaler finns dock inte medtagna i några tabeller, inga fler obsar har därefter kommit till vår kännedom från dessa områden.

Område I - Tjäderobsar under de 4 inventeringsåren

LOKAL	2002	2010	2015	2022
Svenskemyr	♂,♀	? ♂,♀	- -	- -
Orrhanamossen	?	♂ + ♀	- -	- -
Smedhultamossen	kv3♂,♀	kv1♂	kv1♂	♀
Brötarna, Hjortön, Smed	♂	♂	kv1♂	- -
Långalt, (inkl Sänkes)	x	♀, 3juv	- -	- -
Karsatorp, Skrika	2♂,2♀	♂,♀	- -	- x
Porkenahult	♀ x	- x	- -	- -
Liamossen	- -	- x	2♂	- -
Fagerhultamossen	♂,♀	2♂	kv2♂ -	kv1♂,♀+7juv
Furemyren, Svinabromyren	6juv	2♀ x	*	- -
Bosjö, Sandsjö, Skinningeh	2♂,♀	♂ + ♀	*	- -
<i>Antal tappar:</i>	10-12	8-11	6	1-2
<i>honor:</i>	7-9	7-9	-	2-3

♂ = observerad tupp
 kv1♂ = kvällslyssning, 1 tupp
 ♀ = observerad höna
 3juv = 3 tjäderkycklingar sedda

♂ = spillning, mkt troligt tupp
 ♀ = spillning, mkt troligt höna
 x = spillning, tupp eller höna
 * = *inget* fältbesök detta år

Sammantaget för Område I

Utvecklingen av tjäderbeståndet i denna den troligen viktigaste delen av kommunen är tillsynes ganska entydigt negativ. Uppflog av tupp eller höna i detta stora område var, år 2022, något vi nästan helt ”missade” och detta kombinerat med med avsaknaden av spillningskorvar där det förr normalt kunde hittas – ja, visst känns det som en betydande minskning av beståndet under de sista tio åren. Fagerhultamossen är nu till synes den enda kvarvarande, kända ”spillran” av en lekplats för tjädern i området. Givetvis kan vi dock ha missat likartade små lekplatser på annat håll. Det kan verkligen inte uteslutas! Osäkerhet visavi tjäderförekomst råder givetvis i flera av de stora områdena, inte minst i det stora, långsträckta, olikformade skogs-/myrkomplexet från Bosjöholm upp till Kallrasjön.

MEN - Det enda som påtagligt gick rakt på tvärs mot den negativa trenden var det fotobezis som Paul Ivarsson i **höstas 2022** tog av en kull med fullvuxna tjädrar vilka tvärade vägen mellan Porkenahult och Lönnsjöholm. Hela 8 individer kunde urskiljas! Man kan undra när det senast lyckades för en tjäderhöna i våra trakter att dra upp så många kycklingar till flygfärdighet.

Flugesjö, V Ringarp: ett delvis utspritt område, med gamla anor som tjäderlokal i närhet av tätorten två tjädertuppar setts på väg 2021, men nu senast endast enstaka spillningskorv.

Västrarp: inslag med tjädertuppar, - höna har nog ofta funnits i myrmarkerna norr om byn Västrarp men nu 2022 kunde varken fågel eller spillning påträffas.

Ramnek, Stivel, Har: goda tjädermarker med en befintlig liten tjäderstam har länge funnits i dessa ”utmarker” under senare tid lär fåglarna dock ha försvunnit helt (muntlig uppgift).

Sonnarpssmossen: i denna mossmark har i början av 2000-talet spillningskorvar ibland påträffats från en höna; längre tillbaka har även tupp konstaterats; *inga* ”fynd” gjordes 2022.

Svinabro, Sandsj mfl: spridd förekomst med kvarvarande tjäder har under åren konstaterats i detta storumråde men år 2022 kunde inga tecken på förekomst konstateras; dock stort och svårinventerat.

Område II - Tjäderobsar under de 4 inventeringsåren

LOKAL	2002	2010	2015	2022
Flässmyr, öster (Hjortholmen)	♂,2♀	♂ + ♀	♂ -	♂
Flässmyr, söder	kv1♂	kv1♂ ♀	♂,2♀ -	♀
Yxenult (Köphult)	♂,2♀	kv1♂,♀ +2juv	- -	- -
Fäjemyr	♀	1-2♂ + ♀	- -	- -
Stensmyr	- x	1-2♂,♀	- ♂	1-2♂,2♀
Ramaltamossen (Sjöholm)	♂,♀	kv3♂,♀	kv1♂	- -
<i>Antal tappar:</i>	4-5	8-10	4	2-3
<i>honor:</i>	6-7	6	2	3

♂ = observerad tupp
 kv1♂ = kvällslyssning, 1 tupp
 ♀ = observerad höna
 3juv = 3 tjäderkycklingar sedda

♂ = spillning, mkt troligt tupp
 ♀ = spillning, mkt troligt höna
 x = spillning, tupp eller höna

Sammantaget för Område II

Utvecklingen av tjäderbeståndet i nordöstra delen av kommunen är likartad med den i övriga delar - till synes en klart negativ trend. Osäkerhet råder om exv Yxenhultsskogen, Fäje myr och Ramaltamossen har någon kvarvarande tjäder i nutid; trots ganska idogt letande hittades varken yngre eller äldre spillningskorvar på dessa lokaler. Tjäder noteras dock fortfarande intill Flåssmyr och Stensmyr, även om besöken vid lekplatsområdet i södra Flåssmyr inte gav något resultat i form av noterad tupp (även kvällslyssning gjordes)... fast förstås en uppskrämd tjäderhöna. NOG så viktig för framtiden!

Yxenhult (Köphult): under början av 2000-talet sågs tjäder här, en höna med ett par kycklingar intill, däremot sågs varken fågel eller spillning under senaste inventeringen (*bara ett* besök).

Flåssmyr, öst, syd: enstaka tjäder verkar finnas kvar i kantområdena till den stora torvbrytningsplatsen, men något säkert spel hördes inte vid tidigare lekplats i söder, nära Bjärabygget.

Fäjemyr: enstaka tjäder har tidigare uppmärksammats här, både mer norrut (Bjärabygget) och längre i sydost; 2002 hittades *inga* spillningskorvar trots ivrigt letande.

Stensmyr: något ojämnt med observationer vissa av åren, men lokalen till synes ett pålitligt tjädertillhåll; längre österut är platsen för stor lek bak i tiden.

Ramaltamosse (Sjöh): bra tjädermiljö med omväxlande myr, kärr och skogspartier; en lokal där tjäder oftast kunde påvisas när man så ville; MEN under senare år verkar tjädern ha försvunnit.

Foto: Janne Johansson

Område III - Tjäderobsar under de 4 inventeringsåren

LOKAL	2002	2010	2015	2022
Fluge sjö, V Ringarp	x	♂, ♀	x	- x
Västrarp	♂	2♂, ♀	*	- -
Ramnek, Stivel, Harbäcks	2♂, 2♀	?	(?)	*
Fjärhanamossen	♂	♂	*	*
Sonnarpsmossen	x	- x	*	- -
<i>Antal tupp:</i>	4-6	4-5	1?	1?
<i>honor:</i>	3-5	2-3	1?	1?

♂ = observerad tupp
 kv1♂ = kvällslyssning, 1 tupp
 ♀ = observerad höna
 3juv = 3 tjäderkycklingar sedda

♂ = spillning, mkt troligt tupp
 ♀ = spillning, mkt troligt höna
 x = spillning, tupp eller höna
 * = *inget* fältbesök detta år

Sammantaget för Område III

Utvecklingen av tjäderbeståndet i den stora, södra delen av kommunen är likartad med den i övriga delar, fast än mer tydligt negativ. Vad vi kan förstå är tjädern i princip försvunnen från i stort sett hela södra delen av Örkelljunga kommun, med ett mindre undantag för markområdena i närhet av Flugesjö.

Flugesjö, V Ringarp: ett delvis utspjutt område, med gamla anor som tjäderlokal i närhet av tätorten två tjädertuppar setts på väg 2021, men nu senast endast enstaka spillningskorv.

Västrarp: inslag med tjädertuppar, - höna har nog ofta funnits i myrmarkerna norr om byn Västrarp, men nu 2022 kunde varken fågel eller spillning påträffas.

Ramnek, Stivel, Har: goda tjädermarker med en befintlig liten tjäderstam har länge funnits i dessa "utmarker" under senare tid lär fåglarna dock ha försvunnit helt (muntlig uppgift).

Sonnarpsmossen: i denna mossmark har i början av 2000-talet spillningskorvar ibland påträffats från en höna; längre tillbaks har även tupp konstaterats; *inga* "fynd" gjordes 2022.

Svinabro, Sandsj mfl: spridd förekomst med kvarvarande tjäder har under åren konstaterats i detta storumråde men år 2022 kunde inga tecken på förekomst konstateras; dock stort och svårinventerat.

Tjädern, skogsbruket, predationen

Det finns många växt- och djurarter som har sitt liv förankrat till skogsmiljöer av olika slag. Skogarna i vårt avlånga land kan vara fjällnära skogar i norr, talldominerade dalaskogar på vältränerad sandmark, äldre ekar i hagmarksmiljöer eller kanske särpräglade alkärr med socklar och örtrikedom. I Skåneland kan den dominanta bokskogen ofta åtföljas av tätväxande granbestånd inplanterad under 1900-talet. För många, både djur och växter, är nog olika konstellationer med *blandskogar* det som oftast skapar rikast biologisk mångfald och väcker naturvännens intresse. I stora delar av norra Skåne finns också ganska vidlyftiga områden med mossar, myrkomplex och intilliggande fastmarksskogar. En naturtyp som ofta glömdes bort av 1900-talets naturvårdare.

Denna ”långgrandiga” artikel fokuserar nästan uteslutande på tjädern, det största av våra skogshöns. En fågelart som förr i tiden spelade en helt annan roll än dags dato; jägaren kunde då för kanske 70-100 år sen göra sig en kova genom att under höstmånaderna förse stadsmänniskorna med en söndagsstek, modell tjäder. Man kanske lurade på fåglarna när de tog för sig av den höstmogna säden, när den torkades i kärvar. Toppskytte var en annan form av jakt. Tjädern har ju liksom orren sällsamma spel under våren och förr i tiden hände det nog att jägaren nyttjade dessa lekar för att från en koja enklare kunna nedlägga bytet. Men efter som naturintresset hos en del naturvänner med åren tillväxte starkt blev det nog på sina håll så att geväret byttes ut mot kikaren och kameran – där vid kojans intill skogshönsens lekplats.

Foto: Kurt-Arne Johansson

Foto: Janne Johansson

Att tjädern haft helt andra förutsättningar att leva kvar i goda, rika bestånd här i vår skogsbygd framgår inte minst av de berättelse som ett antal jägare välvilligt har gett oss en tillbakablickande bild av. De skogar som fanns här under 1930-/40-/50-talen har på många håll starkt förändrats. ”Gårdagens” betade skogar var betydligt mer ljusöppna, ofta talldominerade eller över huvud mer blandskogslika. Detta gav också upphov till att skogarnas fältskikt fick ett helt annat utseende än det de fick när skogarna helt slöt sig, oftast pga den väldigt ensidiga satsningen på täta granbestånd. Rik förekomst av blåbärs- och kanske lingonris är som bekant viktiga ”faktorer” för att hålla kvar bra tjäderstammar i en trakt. Idag är det ju oftast så att en stor procent av fastmarken intill de skånska myrkomplexen är befolkade med just snabbväxande, ljusslukande granbestånd. Att denna skogsförvandling också lett till en starkt förminskad förekomst av blåbärsris i skogarnas fältskikt behöver man inte vara någon skogsprofessor för att konstatera.

Om skogsbrukets rationella och på många sätt alltmer förenklade sätt att sköta skogarna på måste betraktas som en av tjäderns stora belackare, så måste nog också artens predatorer av olika slag framhållas som en likartad knepig belackare. Flertalet jägare och naturvänner upplevde hur tjädern på ett påtagligt sätt lyckades få

klart fler kycklingar på vingarna när rävskaften slog till. Alltså, det blev uppenbart att räven var en av de viktigare borttrövarna av ägg och kycklingar ute i tjäderskogen.

Men finns det mer grundligt gjord forskning och skriven litteratur om vilken roll inte bara räven utan också mården, nötskrikan, korpen, duvhöken eller kanske vildsvinet och grävlingen har för att pressa ner tjäderns framtid? Huvudsakligen är det säkert så att borttrövandet av tjäderhönans ägg spelar störst roll, men även de försvarslösa kycklingarnas första veckor är en mycket farlig tid. Vuxna tjädrar har väl i regel lärt sig överlevandets konst, fast visst är duvhökshonan och kungsörnen inga fåglar att leka med. Men vi stoppar där och ger istället lite tips om ett antal skrifter eller böcker som behandlar just tjädern mer ingående. Vad jag förstår är Ingemar Hjorths bok av störst värde, även om ny forskning av betydelse säkerligen har framkommit under åren efter gudrunstormen 2005; själv dog Hjorth i tsunamin borta i Thailand vid samma tid. Den kunskapssammanställning som Christer Johansson och Jan Hellenberg, med koppling *Bird life*, tagit fram måste också lyftas!

Thorolf Winquist – ”*Lär känna Tjädern*” (1988; 52 sidor)
 Ingemar Hjorth – ”*Tjädern, en skogsfågel*” (1994; 182 sidor)
 Eric Ringaby - ”*Tjädern. Bland skogsbruk, rävar och andra jägare*” (2014, 2015; 180 sidor)
 Svante Joelsson & Bengt Oldhammer – ”*Tjädern och urskogen*” (2016; 218 sidor)
 Christer Johansson & Jan Hellenberg – ”*Tjädern – en kunskapssammanställning*” (2017; 80 sidor)
 Gustaf Aulén, Th Lindström, K Joelsson – ”*Bruka skogen och hantera tjädern*”, Södra (2021; 40 sidor)

Behövs tjädern här i söder, tar vi ansvar för den?

Denna artikel är ett försök att redovisa resultaten för de inventeringar som gjorts av tjäderns kvarvarande små populationer i hemkommunen Örkellunga. Vi försöker också visa på de utvecklingstrender vi tycker oss kunna utläsa. Visst är vi medvetna om att våra inventeringar alls inte är några ”absoluta” sanningar, säkert har de reella talen med tappar, honor under de olika åren i flera fall varit större - hur mycket är det dock omöjligt att gissa, veta. Men som sagt våra undersökningar under de fyra olika inventeringsåren ger oss ändå en tydlig vink om hur bestånden

utvecklats. Inventeringen år 2015 måste emellertid ses som ett år då inventeringen inte kom att genomföras lika ambitiöst som den under de övriga åren! Men att tjädern (och för den delen även orren) sedan länge minskat är i stort bekant för alla som ägnat sig åt tjäderns situation här i södra delen av Sveriges skogsbygd. Speciellt märks detta om man jämför med tjäderns till synes mycket goda skogshönsstam än längre bak i tiden, under 1930-50-talen. Intervjuer av vittnen från denna tid finns inskrivna längst ned i denna artikel!

Men åter till rubriken. En undring som ofta och lätt inställer sig är den: finns det då inte någon, några man kan kräva ut naturvårdsansvar från vad gäller dessa arters framtid? Några som kanske ändå bör jobba aktivt för att rädda kvar tjädern och orren i vår del av landet, de är ju bägge sen ett bra tag upptagna i EU's artskyddsförordning? Då finns det ju också stora förväntningar på att dessa arter ska leva kvar i populationer, bestånd som kan ges beteckningen ”**god bevarandestatus**”. Vad nu detta kan innebära i ett tjädersammanhang som vårt i norra Skåne, i ett skogs- och myrlandskap som sen mycket länge stöpts om av oss 1900-talets aktiva markägare. Det är nog uppenbart att väldigt få av skogens aktörer hitintills har visat fram något större naturvårdsengagemang för tjäderns sak - i sin skogsplanering, i sitt skogsbrukande här i södra Sverige. Visserligen hittar man allmänna gamla ”råd och rön” i de skogsvårdslag som funnits sen länge; i 1979-års skogsvårdslag formulerade man sig exempelvis så här i Skogsstyrelsens föreskrifter: ”*Tjäderns spelplatser bör lämnas orörda. Vid avverkning bör eftersträvas att spelplatserna inte avskiljs från kringliggande skog eller impediment.*” Tjädern har nu, som nyss nämnts, en längre tid varit medtagen i EU's artskyddsförordning, i dess art- och habitatdirektiv. Vad har detta betytt? Och i skogscertifieringar som FSC finns också krav på hänsyn till i alla fall tjäderns lekplatser.

Med facit i hand måste man nog konstatera att vårt förvaltande av en livsduglig tjäderpopulation, här i vår förhållandevis skogs- och myrika del av Skåne, inte varit vare sig speciellt genomtänkt eller lyckad. Och nog är det så att hitintills har i princip inga större, mer framsynta ansträngningar alls gjorts i dessa sammanhang av vare sig markägare, skogsstyrelse eller länsstyrelse. Det är klart beklämmande, det är som om ansvaret för tjäderstammens fortlevnad liksom kastats från den ena till den andra... ”*Det är verkligen inte mitt bord?*”. Eller har vi alla redan gett upp hoppet, kastat in handsken. Om ett beaktansvärt naturvårdsarbete hade sjuatts redan för bortåt 40-50 år sen hade chanserna att rädda kvar både skogshönsen och viktiga

mosaiker av betydelsefulla myrkomplex och intilliggande tallblandskogar varit väldigt mycket bättre och annorlunda än de är idag.

En tanke kan slå en, den att många viktiga naturvårdssatsningar *inte* kommer till stånd förrän de arter, de naturtyper man vill bevara för framtiden näst intill har försvunnit. För 30-40 år sen uppmärksammades de ögödslade växt- och insektsrika betesmarker som förr i tiden var ett signum för landsbygden; det kunde gälla både de mycket vidsträckta utmarksbetena från förr, liksom resterna av den gamla ängsmarken. När man väl slog larm om hur unika dessa marker var, hade tiden gått så långt att midsommarstången fick kläs med nästan enbart hundkåx och smörblommor. Ja, då var det i princip för sent med naturvården, bevarandet! Kanske kan man teckna en likartad bild i fallet med tjädern och konstatera att vårt ”fortida” ljusöppnare skogslandskap (med skogsbete i sin historia), ofta kunde karakteriseras av tallblandskogar, där det i fältskiktet gärna fanns rikligt med blåbärsris. Numera hittas likartade blåbärsrika fältskikt nästan enbart ute i mossens kantskogar. Skogarna kring den gamla tidens myrkomplex har allt efter 1900-talets ”framgångar” blivit allt mörkare, allt fattigare på blåbärsris, allt rikare på tätvuxna, inkomstbringande granbestånd. Vill man nu i vår egen framtid försöka till dels vända denna landskapsförvandling och åter växla över till mer tjädervänliga skogar – ja, då har vi mycket arbete och nytänk framför oss.

Foto: Janne Johansson

Tjädern i mitten på förra seklet –

minnen från Örskelljunga och Röke socken

Visst är det få arter bland våra skogsfåglar som uppmärksammats så mycket som just tjädern. Över tid har dess population säkert haft åtskilliga upp- och nedgångar, tänk exempelvis på skogsbristen under stora delar av 1800-talet. Att det under delar av 1900-talet funnits perioder med goda eller mycket goda tjäderbestånd är obestridligt, inte minst när man intervjuat, pratat med personer med direkt (eller *nära-direkt*) kunskap om denna tid. Det kan kanske vara av intresse att återge några sådana insamlade uppgifter med koppling Örskelljunga kommun.

Här fokuserar vi ju mest bara på tjädern, en fågel med förkärlek för blåbär- och lingonskogar och i viss mån myrar, myrkanter. Pratar man med naturvänner, jägare som varit med på 1940-talet får man sig till livs berättelser om en tid då tjädern och oftast även orren varit allmänt förekommande i större delen av vår del av Skåne.

Intervjuer med Sune Sturesson och Gunne Johansson

I några intervjuer, med drygt 20 år på nacken, har Gunne Johansson från Tockarp (*Alcedo 1998-3*) och Sune Sturesson från Yxenhult (*Alcedo 2000-2*) gett läsaren spännande, initierade inblickar i forna tiders skogshönsliv i norra delen av Örskelljunga kommun. Jakten på tjädrar och orrar var under denna tid en populär verksamhet hos många av dåtidens jägare; då var tillgången på älg och rådjur och för den delen även vildsvin inte så stor. Gunne tillhör väl både jägarens och naturvännens skara och här nedan har jag försökt fånga en del av Gunnes ord och meningar – så som han själv berättade dem för 25-talet år sen:

”Ett uppmärksammat släkte utgör hönsfåglarna. Vår ciceron Gunne Johansson verkar ha starka känslor till dessa arter. Han drömmer sig lätt tillbaks till 40-/50-talens mycket rika stammar med både orre och tjäder. Men han går även ännu längre tillbaks och nämner hur hans jaktinbüte far, Birger, ofta jagade tjäder på stubb, tillsammans med vännen Bror Bengtsson. Att skjuta 30-40 tjädrar/orrar under ett år var absolut ingen ovanlighet. Att tjäna ihop sin ”daglön” med jakt på tjädrar som satt i trädtoppar, s k toppskytte, var också en sysselsättning som flera bönder ägnade sig åt på den tiden. Så visst var hönsfågelstammarna goda.

Gunne nämner om att han under kalla november-/decemberdagar kunde uppleva hur tjäderflocker slog sig ner i solbelysta boktoppar. Där satt de och

”solade sig”. Det kunde vara upp till tio tjädrar i en sådan flock. Grannen Helge Birgersson vittnar också om upplevelser med hela 20-30 tjädrar (och orrar), vilka på hösten kunde ses vid travar med sädesnekar. Där kalasades det!”

En vanlig syn på höstarna var alltså den att skåda tjädrar som kalasade på säden i de travade sädesnekarna. Så var det på den tiden. Gunne drömmer sig tillbaks, han var varit med om och upplevt skogshönsens rikliga förekomst, men även det senaste halvseklets alltmer minskande populationer av både orre och tjäder. *”Och så blir det nog”,* förutspår Gunne vid vårt samtal år 1998, *”att om 20 år, då har vi troligen inte kvar en enda tjäder i dessa trakter!”*

Likartat engagerat och initierat berättar **Sune Stuesson** från Yxenhult (vid länsgränsen mot Småland) om dessa flydda tider, att det är svårt för en nutida person att förstå hur pass vanlig tjädern var i hans uppväxt på 1930- och 40-talen: *”Var man gick fanns där då tjäder. I Yxenhults skog, men även här mot sjön. Jag började jaga 1949, då tog folk fritt från jobbet första dagen då tjädern var lovlig, för det betalade sig bättre den dan att jaga tjäder än att jobba, så gott om tjäder var här då... Det fanns tjäderkull på tjäderkull... Skogen hade annan sammansättning, det fanns bär, vi hade tall... Förr fanns det ju gott om både blåbär och lingon.”* Sune berättar vidare: *”Tjädern blev nog lovlig förste augusti på den tiden. Undrar om den inte var lovlig till årets slut. Men det var den förste månaden som den jagades. Toppen nåddes nog under 1940-50-talen, sen sacka det av successivt... kanske man fortfarande sköt en tjäder på 70-talet, men in på 80-talet var den sällsynt... Nu finns det ingen som jagar den!*

På hösten samlades sig alltså tjädrar kopplat till säden, den som styrde... det var havre som odlades då (inte korn direkt)... var många kullar som samlades... Kom tidigt på morgonen, i ljusningen och åt sig mätta, sen var de ute i skogarna igen... Men kom så igen på eftermiddagen, kvällningen... men var mest om morgnarna... Då låg man vid stubbåkrarna och skulle lura nån tjäder...”
”Framförallt jaga man tjädern på stubb under morgontimmen. På kvällen sköt man dem när tjädern flög upp i träden... Var så gott om tjäder så hörde nästan alltid nån som flög upp och satte sig var man än höll till själv... Den satt mest i tall...”

Gällde vara gömd när man jagade. Sune nämnde om en gång då han satt upp neker framför sig. Rätt som det var kom en tjäder fram och åt av nekern... Sune fick *”sitta helt stilla som ett ljus”,* vänta tills tjädern kommit en bit ut på åkern, innan han kunde skjuta den... Det var under några år som Sune sköt och jaga på detta vis, *”...kanske blev det 4-5 tjädrar vart år, nog skjutit 15-20 stycken.”* En typ av tjäderjakt som ibland genomfördes var en form av drevjakt, som *”klappjakt”*.

1950- och 60-talens mest verksamme ”naturinfluencer” i våra trakter var som bekant utan jämförelse Kjell Karlsson. Men bland skogshönsen var det mest orren som lyftes fram på den tiden, inte minst genom orrkojan i Smörmyr. I en Alcedoartikel berättar dock Kjell om ett halvdråpligt försök när han själv tillsammans skådarkompisen, tillika frisören Bertil Blomqvist besökte ett tjäderspel på Per Mats Kals ägor intill Flugeshöj. Det var på 1950-talet.

Andra tjäderminnen från Örskelljunga

Torsten Johansson i Rya berättade år 2005 att hans erfarenheter av tjädern i **Åkarp** var den att det fanns speciellt rikligt med dessa skogshöns under åren 1925-35, medan han nog tyckte att beståndet var något sämre på 1940-talet.

I princip alla jag pratat med, vilka har kunskap om orren och tjädern under mitten av 1900-talet, lyfter fram dessa arters vanlighet. *”Tjädern var talrik på denna tid (ca 1930-talet), den fanns ”överallt i skogen”. Man påträffade den ofta i något kärrdrag och så blev man så där vettskrämd när den med ett brak lyfte upp. Orren höll mer till i anslutning till mossmarken.”* (**Klas Hector**, om uppväxtens **Ljungaskog**)

Kjell Jansson i **Krångelbygget** har också många minnen från morgnarnas tjäderjakt (efter samtal 2009): *”Trenlig jakt. Gick upp tidigt på morgonen och satt och vakta på tjädern. Det var när vi huggit säd, den var satt på krakstörar... Man kunde höra hur de lyfte långt uppe i skogen för att sen efter ett tag slå ner framför en... Tjädrarna kom ner bland travar eller krakar för att plocka till sig... Kjell gömde sig i skogskanten eller i skydd av någon trave... Det kunde komma många tjädrar... Kjell tror sällan det var över 10 tjädrar som flög in... kanske 5-6 stycken... För det mesta sköt han bara en, men det hände att han nerlade flera stycken. Tjädrarna kom inte alltid på en gång, utan kanske mer på en gång... Detta var alltså på morgonen. Kjell gick alltid ensam vid denna jakt. Var en vanlig jaktform på den tiden. Kjell vill tro det var under 4-5 år som han jagade tjäder på detta vis... några år in på 1950-talet. Under årtiondena därefter har det aldrig funnits likartad förekomst av detta stora skogshöns...”*

Från ett samtal 2009 med **Bertil Nilsson** i närliggande byn **Bosjöholm** har jag antecknat: *”Skogshönsen. Det sköts mycket skogsfågel i trakterna. Det var tjäder – speciellt i slutet av 1940-talet. (Inte orre...) Allting gick till den egna frysboksen! Sålde inget.*

År 1952 kommer Bertil ihåg att han sköt 15 tjädrar... Han var 15 år och jobbade utan lön där hemma... ville ha en fika mm när sparka boll... Men han fick av sin far fem kronor för varje tjäder han sköt!! Och tio kronor för varje rådjur! "Så jag höll dem med mat!"

Säsongen 1952/53 stod skördarna ute till februari, mars... Vi hade tröska, med Knut Braun som maskinist som gick runt... efter Braun var det Erik Olsson i Vanås förs... brukade komma i oktober, men det året i slutet av januari... inte mycket säd som kunde användas, det regna och regna och regna, blev inte torrt... till slut sa man att "det frös torrt"... när vintern kom och det blev barfrost... tröskades så, kört in när det först blivit torrt och släppts där ute, krakats... det var då tjädrarna kom och kalasade i havratravarna... först då de kom...

Sköt på egna markerna... tjädrarna var väldigt skygga... hade riktiga gömsle... Kunde komma fem-sex tjädertuppar att sätta sig ... gällde att få dem inom skottbåll, vanlig hagelbössa går bara 30 meter... "de var hårdskjutna..." inte som att skjuta en hare, fjäderdräkten gör att man nog inte kunde vara längre bort än 25 meter om man skulle kunna skjuta en tjäder som sitter... En tjäder i flykten är mycket mer sårbar! Bertil inte sett flockar med tjädrar, nog 5-6 stycken som mest...

Spel? Vet att grannarna prata mycket om spel, det sköts många tjädrar på just spel... fast det var ju förbjudet. Men fanns ju ingen som anmälde den andre... Bertil har aldrig själv jagat så..

Den minnesgode **Göte Nilsson** på Jutagården berättar så här 2008: "Brukade det förekomma orre och tjäder i samband med säden... Göte minns att det framförallt var efter det att kärvarna tagits hem som man kunde se tjädrar gå och plocka spillsäd på stubben. De kom ofta på kvällen innan de skulle inta sitt natthärbärge i någon dunge en bit bort. De kom alltså ner på åkern och åt spillsäd. Göte vill inte minnas att de fanns hemma i Lemmeshult, men hos hans farbröder i **Florshult** kunde det komma 20-30 tjädrar i en flock.

Farbror Ernst (?) var intresserad jägare, fast oftast var det tiden som satte stopp. Han tog sin bössa och ställde sig ibland i kanten, i skogsbrynet, när han visste att tjädrarna skulle komma och slå. Som jägare fick man lära sig att man inte skulle skjuta en tjäder framifrån, för haglen kunde inte gå genom den hårda fjäderskeruden. Hans bössa var en Husqvarna, en 16 kalibers, en mycket bra, berömd bössa. Göte berättar hur farbrodern "sköt en tjäder med vänsterpipan framifrån... och när sen flocken snabbt flög förbi vände han sig om och tog en andra tjäder bakifrån med den högra pipan". Tjädrarna såldes i regel till fru Rosengren på hotellet, att ges till gästerna. Göte menar att man kunnat skjuta många tjädrar om tiden räckt till, men en del blev det i alla fall, som mest kanske 10 stycken på en säsong... Har inget minne av att han sköt några orrar där."

Hundradevis med tjädrar och "ryska" invasionen

Viking Nilsson, Ebbe Nilsson

I ovanstående textavsnitt finns nedtecknat minnen med tjäderflockar på kanske hela 20-30 fåglar. Men i **Sune Sturessons** minneskorridorerna finns även en "än värre" upplevelse bak från hans egen uppväxt. Jag ska försöka återge:

"Jag minns när jag var på en gång när det fanns en sank åker nere på Flyet, nära smålandsgränsen (Norregårds marker). Åkern såddes sent och kom att buggas sent och krakats, men därefter blev det dåligt väder så allt blev stående tills det blev frost och det kom nära jul... Det var dit som hundradevis med tjädrar kom för att äta säd... ett par hundra, det var alldeles fullt... Var ett par tunnland med säd som stod kvar..."

"Man hade satt upp havre... det kom inte in i tid... stod ute ända till det börja frysa, närmare jul... så samla sig tjädern där, det var alldeles svart på varenda trave, det var i hundradevis med tjädertockar, alldeles svart när man titta... de hade samlat sig från långa håll, där var matförråd..."

För att återberätta ett par ordlika versioner av upplevelsen... nån gång har Sune nämnt både tjädrar och orrar från storkalaset strax innan jul?

Likartat uppseendeväckande var den ansamling tjädrar som **Viking Nilsson** iakttog 1946: "...säden blev kvar på en ca 4 ha stor åker. Det regnade, blev blött så man kunde inte köra där och ta in det... en del var avslaget med själbindare, men så vätt... ruttna upp, blev ganska mycket liggsäd, där samlades tjädrarna, speciellt på eftermiddagarna, vid tretiden, skulle ha lite mat, men även på morgnarna, kom i flockar... en eftermiddag räknade jag till 48 tjädrar i en flock..."

"Jag låg där och lurade, skulle ha mig en tocke, men det fick jag inte, hade inget ordentligt gevär; jag låg i kanterna, tjädrarna drog ut på stycket, kanske 50-75 meter... Jag var bara 17 år, fick egentligen inte jaga... Var nog bara jag som var där. Där var dock inga orrar i flocken där i Humlesjö vid detta tillfälle..."

På Viking Nilssons initiativ fick jag den 11 april 2014 samtala en längre tid med honom och några av hans vänner. Det vi diskuterade och försökte blicka bak på var skogshönsen i trakterna kring Röke, Humlesjö, Röshult, alltså områden i Hässleholms kommun. Här tar vi mestadels bara upp tjädern och erfarenheterna av den.

Ebbe Nilsson från gården intill ”Röke mosse” berättar:

På ”Röke mosse”, där väg 24 går igenom, fanns förr en gammal spelplats för orre; de spelade mest åkrarna just utanför. Ebbes far köpte gården där utanför 1911. Antingen var då åkrarna uppodlade eller fungerade i varje fall som höstnad (där man tog hö) en hel del av dem... Hur många tuppar fanns på spelet? ”*Där kunde säkert finnas en trettio orrar när de spelade*”, säger Ebbe. Kunde se stora flockar komma flygande på hösten...

Om det nu var 1946 (samma år som i Humlesjö, Viking Nilssons obs), då samlades det stora flockar, det var *hundraavis med fåglar*, det susade som flygplan i luften när de kom. Var både orrar och tjädrar, tjädern hördes mest när den kom. Flög tillsammans. Fast man kunde ju egentligen inte räkna dem, men det var jättestora flockar... Kom svepandes över...

Spannmål som inte hade skördats togs omhand av dessa orrar och tjädrar. Fältet var ett par tunnland stort. Hönsen samlades dit...

Fåglarna kom i en och samma flock... Ebbe var 16 år gammal.

Var ett speciellt år, var mindre kommande år, fast kom ganska titt orrar och tjädrar på hösten, gick och plocka av spillsäd mm. ”*När buggit kom de och satt i skylarna och plocka*”.

Antalet orrar minskade sen undan för undan... ”*De kom dock ganska säkert mot kvällarna, skymningen, när man var nere på vången, och svepte förbi en och gick ner och landa*”, säger Ebbe vidare. Var nog både på våren och hösten. Var orädda, kunde komma bara någon meter ifrån en. ”*Det bara pyste till*”.

Fanns nån tid en koja, var kanske Tore (Jönsson) som nyttja den.

Naturintresserad. Hade litet ”hus” där de fotograferade ifrån.

Mossarna var mycket öppnare på den tiden, fanns bara ett par meter höga tallar i kanterna, högst så.

När försvann siste orren, kanske 20-30 år sen.

Viking Nilsson hade mest sett tjäder i trakterna av Humlesjö, Önnarp, Röke NO; där fanns betydligt mer tjäder än orre, säger han. Man hade här mest tall, inte så mycket gran (inte i södra delen). Hade ofta tjäderkullar i mossakanter, kärrkanter.

Man planterade senare igen dessa marker som nästan enbart hade enebuskar på sig... Man hade ”ryar”, där skogen huggits ner långt tidigare, kommit mycket enebuskar, ströträd, i kanterna i kärrmarker trivdes tjäderna... Markerna intill myrmarken, sankmarken viktig för skogshönsen

Idag har man i regel planterat igen med gran ända ner till sankmarken, där är det för blött för den... Blivit stora monokulturer... men först senare årtionden, berättar Viking. En annan naturvän som berättat om en speciell upplevelse med tjädern i centrum är **Håkan Nilsson i Bälinge**. I Alcedonumret 1991-3 återger han minnen från de kalla krigsvintrarna 1941-42, det var då han utsattes för ”den ryska invasionen”, när tjädrar i omgångar kom i flockar från öster, stannade till ett tag för att sen flyga vidare västerut. Håkan var då nere på fäladen och fick ständigt se att det kom nya tjädrar från öster efterhand som de förstkomna försvann västerut.

”Ryssinvasionen” med tjädrar? Viking hört berättats att något sådant setts neråt Västra Torup, neråt Häringstorp... ”*Där skulle komma en enorm flock, helt otroligt... nån gång i mitten av 40-talet. Arvid Pålsson och sonen Kurt Arvidsson (högst trovärdiga) ska ha berättat ... Arvid skulle cykla ner till släktet i Häringstorp som där köpt ett par stora gårdar... tjäderna kom på sträck och upplevdes av honom när han var på väg cyklandes dit...*”

Förr när jaga mycket; JJ säger sig hört att man förr kunde skjuta 30-40 tjädrar på en och samma säsong. **Yngve Kjellberg** berättar att hans far gjort detta...

Vikings äldre bröder, speciellt den äldste brodern **Berndt (Nilsson)**, sköt många tjädrar, var i markerna kring Humlesjö, kan säkert skjutit 20-tal tjädrar på samma höst. Inte ovanligt man tog 5-6 st samma dag... Vi hade fågelhund (blandras), sökte upp, sen skjuta när lyfte. Georg Johansson i Röke köpte upp skjutna tjädrar; sålde dem sen på torget, kanske i Helsingborg eller Landskrona... vet inte riktigt var.

Handlade också med potatis, bär...

Påtagligt att det var mycket mer tjäder på 1930-/40-talet. Viking menar att tjäderbeståndet föll kraftigt på mindre än 10 år... något måste ha hänt. Kanske ändrat sig så fram till mitten av 50-talet. Och det kunde man inte skylla skogsbruket på, definitivt inte, slår Viking fast. Viking tycker att tjäderstammen sen 50-talet fortsatt att bli längs det sämre...

Tjädrar från gränslandet österut

För tjugotalet år sen samlade jag in – telefonledes – några uppgifter om framförallt tjäder och orre i Hässleholm kommun, i marker, byar ganska nära Örkelljunga. Vårt medlemsblad Alcedo kan kanske vara rätt forum för att sprida den kunskapen vidare - så här 20-25 år senare.

Göran Svensson, Hästhult. Han nämner vid vårt samtal 1998 att det i hans trakter var goda år för både orre och tjäder under 1940- och 50-talen. På den tiden fanns det bra tjäderlekplatser både i viss närhet till Stensmyr, liksom i Änglarps närhet. På den förstnämnda lokalen kunde man ”räkna in” minst 8-10 tuppar.

Bertil Olsson, likaså Hästhult. Han vet att hans far, tillsammans med sin granne, på 1930-talet gick ut på jakt så fort skogshönsen blev lovliga efter den 21 augusti. ”*Det fanns mängder med tjäder på den tiden, även mycket med orre! De kom hem med många skjutna fåglar!*”. Bertil nämner att toppskytten efter tjäder som satt i tallar kunde vara omfattande, kanske 30-40 tuppar. En lekplats som fanns förr var belägen på Charles i Brunnhult.

Einar Lundstedt, född i Hästhult. Einar har ett tidigt minne av tjäder när han som 5-6 åring fick åka med de äldre vid 3-tiden.. de gick i gåsrad till en granbacke, att se spel på myren... Han nämner också om tjäderspel från förr i tiden, inte minst en bra lekplats i Månsatorp, där mer än 10 tuppar kunde närvara under vårens hormonstinna skogshönstid. Under hans egen tid, under 1970-90-talet, har han haft tjäderspel på Fäjemyr med 3 tuppar.

Tommy Johansson, Hårsjö. Några år senare, 2002, fick jag följande uppgifter från Tommy; det gällde en tjäderlekplats han från 1980-talet brukat besöka varje år. Den fanns på den tiden i skogsmyrmarker som låg i Brunnhult/Vejshult, några kilometer öster om Stensmyr. I början av 1980-talet kunde Tommy (enligt vad han sa i telefon) räkna in uppemot 15-20 tuppar på leken, men på 1990-talet hade lekens storlek minskat till som bäst 7-8 tuppar. När vi pratades vid nämner han att han just det året, 2002, bara haft 3 tuppar och leken hade flyttats flera hundra meter, avverkningar var på gång. Tommy berättar att han *inte* haft nån koja; gått ut när mörkt. Tjädrarna börja spela från träden; även sett spel på marken. Kring 15 april var det som bäst, tyckte han. Haft 5-6 hönor någon gång. På 1980-talet hände det att han besökte lekplatsen flertalet gånger!

Foto: Janne Johansson

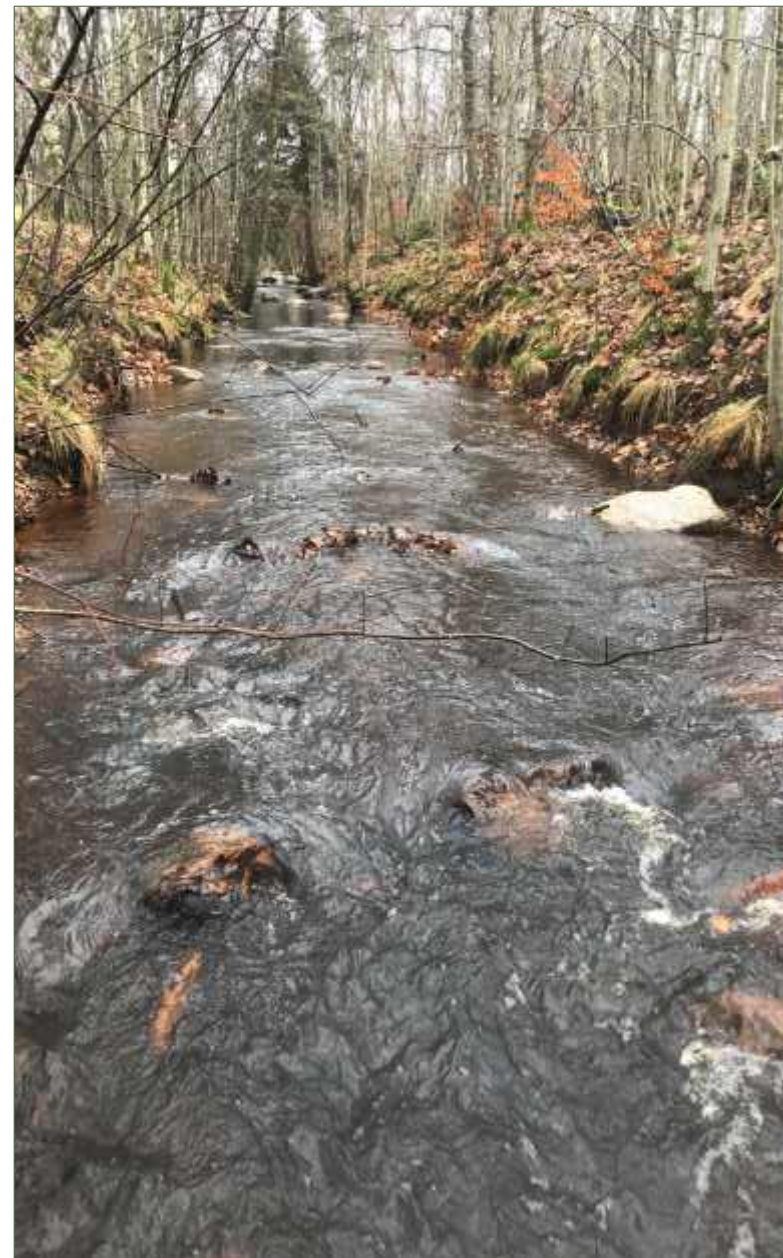
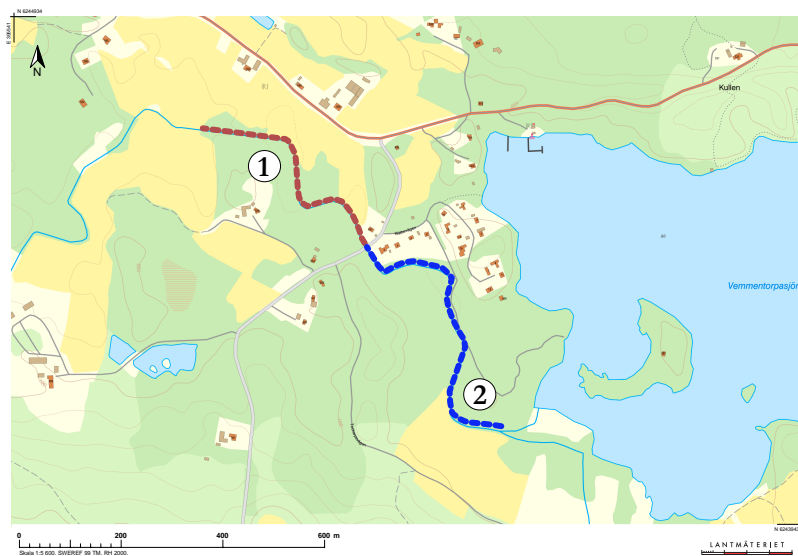
Fiskevård i Stensån

Text och foto: Lars Schale

Fiskevårdsprojektet är nu avslutat när det gäller Skånedelen och slutrapport är inlämnad och godkänd. De 600 000 kr i LOVA-bidrag från Länsstyrelsen i Skåne plus 150 000 kr i egenfinansiering har gått åt. Fiskevårdsåtgärder i hallandsdelen finansieras med LOVA-bidrag från Länsstyrelsen i Halland. Eftersom det finns pengar kvar där så har vi fått förlängt tiden till 2024. Vid elfiske 2022 så var det mer öring än tidigare vid punkt 1 och det fanns några öringar även vid utloppet från sjön, punkt 2. Där fanns ingen öring 2020. 2021 åtgärdades ca 700 meter och 2022 ca 500 meter.

Åtgärdsområden ned Vemmentorpsjön 2021 och 2022.

Blå linje är åtgärder gjorda 2021 och röd linje åtgärder gjorda 2022.

Kommunens Naturvårdsgrupp

Text: Björn Herrlund

Naturvårdsgruppen, ja vad är det för någon sammanslutning egentligen? Vad sysslar denna grupp med?

Den finns alltså i vår kommun och har 3-4 möten varje år, mestadels i kommunhuset, men det händer ibland att något av våra möten äger rum på någon naturskön plats i kommunen.

Gruppen består av två utsedda politiker, varav en av dem leder sammanträdena. I övrigt finns i gruppen representanter från några idella sammanslutningar och föreningar, vår lokala LRF-grupp, Lantbrukarnas Riksförbund, likaså Hushållningssällskapet från vår kommun och då två representanter från Örkelljungabygdens Natur. I nuläget är det Kurt-Arne och undertecknad som finns med gruppen. Slutligen finns också vår duktiga miljöstrateg Malin Bertheden i Naturvårdsgruppen. Det är hon som tar tag i allt det som vi beslutat och kommit fram till på våra möten; tar kontakt med Länsstyrelsen, miljöstrateger i andra kommuner, kanske någon speciallist på något ämne vi har på tapeten. Jag skulle vilja påstå att Malin är den viktigaste personen i Naturvårdssgruppen.

Viktig är också Örkelljunga kommun som avsätter en summa pengar till gruppen. Vid mötena kan vi besluta om arrangemang eller åtgärder som kostar, vilket det mesta gör. Allt kan inte göras på frivillig basis. Det svåra är egentligen att få kommunen med på båten, även om vi har ganska "fria" händer om vad vi använder den årliga budgeten till.

Exempel på händelser som naturvårdsgruppen ligger bakom är upprättandet av blommande platser i kommunens fyra tätorter, i anknytning till de gamla järnvägsstationerna. I stället för stora gräsytor, utan bin och humlor, kommer det att skapas små ängar med blommor. Plantering har skett i höst och sådd kommer ske kommande sensommar. Arter det rör sig om är exempelvis stor blåklocka, käringtand, mandelblomma, ängsvädd, med flera. Målet är att göra det lättare för våra livsviktiga pollinatörer att klara sig, överleva i vårt samhälle. Dessutom är det vackert för våra ögon och en stor ekonomisk besparing för kommunen. Det krävs bara en enda

huggning av ängen per år, jämfört med att de kommunala gräsmattorna klipps åtminstone varannan vecka. Projektet har bara hållit på ett år, så vi väntar med spänd förväntan att arbetet ska börja visa sig.

Ett annat projekt vi varit med och bidragit ekonomiskt till, är restaureringen av Stensån i våra nordliga delar av kommunen. Tillsammans med Länsstyrelserna i Skåne och Halland, Stensån fortsätter nämligen in i Halland, har vi bidragit ekonomiskt. I ordningställt lekplatser för öring, lagt i större stenar, röjt en del träd och buskar, men först genomfördes en mycket grundlig inventering av fiskbeståndet, gjorda av personer väl insatta i ämnet. Lars, som sitter med i vår styrelse har medverkat en hel del i arbetet i projektet.

Ett annat projekt har varit ett försök att förbättra tofsvipans status i vår kommun. Bland annat har en mindre vattensamling skapats i Lemmeshult. Expertis har också besökt oss i frågan om att eventuellt skapa ännu en damm i lite större format. Något beslut är inte tagit i detta ämne. Lite tentakler har vi också haft i projektet Biparadiset, även om vi inte varit ansvariga eller drivande så.

Avslutningsvis har gruppen till stora delar varit involverade i en inventering av vedinsekter i ett av kommunens få områden med biotopskydd. Till stora delar har vi finansierat denna inventering, gjord av Naturcentrum, med Håkan Lundqvist som ansvarig. Denna grupp insekter har varit försummade sedan länge och det behövs en större kunskap inom detta område, innan dessa miljöer blir ännu mer sparsamt förekommande.

Ja, detta är lite av vad vi i Naturvårdsgruppen har uppe vår agenda och försöker fatta kloka beslut om, med de ekonomiska ramar vi har till hands.

Fönsterfällor för insektsinventering i Ringarp.

Foto: Janne Johansson

Vilda växters användning – som recept och huskur

Axplock från nätet av Marita Jönsson och Eva Persson

Foto: Perry Vigelsbo

Det finns många gamla huskurer mot diverse åkommor. Här finner du några som kan vara ett alternativ till apotekens receptfria kurer. Naturmedicin är ett område som inte alltid erkänns i dagens samhälle, men det bör finnas något slags sanning i gamla kunskaper. Prova gärna. Det är enkla recept som inte gör anspråk på att bota, men i alla fall lindra och kanske till och med snabba på tillfrisknandet en smula.

Kålrotssaft med honung

Det här är en gammal huskur mot hosta. Kålroten stärker luftvägarna och honung är antiseptiskt och slemlösande.

Gör så här: Dela en kålrot på mitten, gröp ur den som en skål och smörj insidan av ”skålen” med honung. Låt stå några timmar. Honungen drar ur vätskan ur kålroten och blir till en lenande hostmedicin. Ta en tesked några gånger om dagen vid behov. Förvaras i kylskåp.

Honungsvatten med timjan

Detta är ännu en huskur mot hosta. Honungens välgörande egenskaper kan man bättra på även med lite timjan.

Gör så här: Hacka en tesked timjan och rör ner tillsammans med honung i varmt vatten som är max 40 grader. Timjan är precis som honung känd för sin hostdämpande effekt. Tillsammans blir detta en huskur för att förebygga förkylning och influensa

Här finner du en gammal huskur som anses förebygga vanliga vintersjukdomar och i viss mån behandlar dem då man redan blivit sjuk.

Gör så här: Skala tre vitlöksklyftor, hacka och mal i en mortel tills du får en tjock massa. Skala en lök (helst röd) och riv den över vitlöken. Riv ner en skiva ingefära i blandningen. Blanda därefter ner saften av tre citroner och en deciliter honung och rör om ordentligt. Täck över alltihop och låt stå i ca 8 timmar. Därefter silar du blandningen och håller i en glasbehållare med lock. I kylskåp håller detta sig i en

månad. Ta en matsked per dag (förebyggande). Om du redan drabbats av förkylning eller influensa tar du en matsked tre gånger per dag vid måltid.

Enkla, goda recept

Här hittar du några enkla recept som utnyttjar våra vilda växter. Var noga då du plockar ingredienserna så det blir rätt sort.

Ängssyrasoppa

Vi börjar med en spännande soppa med ängssyra som bas, som är lätta att hitta i naturen. Det går också bra att använda kirskål eller spenat, då i ungefär samma proportioner. Receptet räcker till ca fyra portioner.

Ingredienser:

- 300–400 g blad av ängssyra
- 50 g smör
- 4 äggulor
- 1 liter varm ljus buljong
- lite salt
- peppar
- 2 dl matlagingsyoghurt

fortsättning på nästa sida ...

Gör så här:

1. Skölj bladen och repa bort den grövsta biten av nerven. Grovhacka bladen och lägg dem i en kastrull tillsammans med smöret. Låt bladen smälta på svag värme tills de ändrar färg och tjocknar.
 2. Håll kastrullen på svag värme och tillsätt en äggula i taget medan du vispar kraftigt.
 3. Håll i den heta buljongen och ta kastrullen av värmen. Smaka av med salt och peppar och servera direkt, gärna med en klick matlagningsyoghurt.
- Observera att soppan inte får koka om du värmer upp den igen eftersom den innehåller ägg!

Älggrässaft

En alternativ sommarsaft gör du enkelt på älggräs med smak av kanel och citron. Om du gör mycket går det bra att frysa in saften.

Ingredienser:

- 50 klasar älggräsblommor
- 2 citroner
- 60 g citronsyra
- 2 kg socker
- 2 kanelstänger
- 2 l vatten

Gör så här:

1. Skölj blommorna under rinnande vatten.
 2. Lägg dem i en ren hink eller i liknande.
 3. Tvätta citronerna och skär dem i skivor. Lägg sedan resterande ingredienser tillsammans med blommorna.
 4. Rör om och lägg på ett lock.
 5. Låt det stå kallt i en vecka, var noga med att röra om varje dag.
 6. Sila och håll upp på rena flaskor.
- Förvaras kallt.

Rallarrossaft

Vi fortsätter med en sommarsaft till. Rallarrosen, eller mjölkört som den också heter, är inte bara fin att titta på, den smakar också gott som läskande dryck på varma sommardagar.

Ingredienser:

- 1,5 kg strösocker
- 50 gram citronsyra
- 2 l hett vatten, ej kokande
- 15–30 klasar rallarros med så mycket blommor som möjligt
- 2 skivade citroner

Gör så här:

1. Lägg rallarrosorna i ett kärl, t. ex en stor kastrull
2. Håll över övriga ingredienser, avsluta med vattnet
3. Rör om till sockret löst sig
4. Låt svalna och förvara svalt i 4–6 dagar innan du silar och håller upp flaskor. Saften håller i kylan cirka tre veckor. Vill du spara den så går det bra att frysa in den.

Löktravpesto

En god pesto passar till det mesta. Men i stället för pinjenötter och basilika kan man göra en på löktrav som många anser vara ett ogräs.

Ingredienser:

- ca 7 dl löktrav
- 1 – 2 dl rapsolja
- 1 dl solrosfrön
- 1 msk saft från citron
- 1 dl riven parmesanost (obs riv själv)
- en nypa salt
- en nypa svartpeppar

Gör så här:

Mixa alla ingredienser förutom osten. Beroende på om du vill ha en fin och len pesto eller lite grovkornig bestämmer du själv då du

Löktrav

mixar ingredienserna. Hur mycket olja du behöver beror lite på vilken tjocklek du vill ha på peston.

Riv osten och blanda ner den i peston. Rör om ordentligt och låt den stå och dra ett par timmar, så att alla smaker kommer fram.

Förvara peston i kylan i glasburk med lock. Håll på lite olja överst så håller den sig bra i en vecka.

Vild örtsallad

Detta är ett alternativ till vanlig sallad med många goda smaker direkt från naturen. Passar bra till middagen med något gott grillat.

Receptet lämnar vi öppet för att själv prova sig fram med mängden av de olika örterna för att finna det som passar dig bäst.

Ingredienser:

- Plocka de späda bladen av rölleka, groblad och källfränne (vattenkrasse) i lika delar.
- Pressad vitlök efter smak
- En halv gurka
- Hackad gräslök och persilja, färsk eller torkad
- 1 medelstor kokt, kall potatis
- Gör en dressing på citron och olja

Gör så här:

1. Rensa, ansa och skölj örterna och låt dem rinna av ordentligt.
2. Strimla rölleka och grobladen fint.
3. Skär gurka och potatis i små tärningar.
4. Lägg vattenkrassen i en skål, tillsätt övriga ingredienser samt dressing. Blanda sedan väl.
5. Smaka av med flingsalt och lite peppar.

Rölleka

Recepten ovan är hämtade från följande källor:

bondjäntans kök Land

köket.se

kurera.se

land.se

ica.se

Örta Boken av JekkaMcVicar

Skånsk skogsstrategi

en ny annorlunda ”aktör” i den skånska skogen

Text: Janne Johansson

Uppkomsten av ordparet Skånsk skogsstrategi kan kopplas till ett regeringsbeslut från den 18 maj 2018 om upprättandet av ett nationellt skogsprogram.

”Visionen för skogsprogrammet är att ’Skogen, det gröna guldets, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi’. ”Länsstyrelsen i Skåne skriver att... ”Skånsk skogsstrategi är ett verktyg för att utveckla och aktivt förvalta det skånska gröna guldets, nu och i framtiden.”

Den regionala, skånska skogsstrategin började med att en styrgrupp tillsattes, i stort befolkad med personer som har myndighetsbakgrund eller med koppling till SLU, LRF, Skogforsk eller Södra. Naturskyddsföreningen i Skåne representeras med två personer, annars är det tomt med andra representanter från exv botaniska eller ornitologiska sidan. Viss slagsida måste man konstatera.

På Skånsk skogsstrategis ganska innehållsrika hemsida – www.skanskskogsstrategi.se – kan man läsa att två huvudlinjer snart kom att identifieras som mål för projektet, nämligen framtagandet av:

- En regional skånsk skogsstrategi
- Ett permanent dialogforum

”Inriktningen för strategin har från början varit att skapa ett levande användbart dokument att använda i arbetet att skapa konkreta insatser och aktiviteter för att utveckla och förvalta det skånska gröna guldets, nu och i framtiden.” Fyra huvudområden har tagits fram, gärna avbildade som ett fyrklöver, kring vilket arbetet ska kretsa: MILJÖ, REKREATION, PRODUKTION och INNOVATION.

I samband med att denna hybridartade sammanslutning med myndighetspersoner och med mer privata aktörer inom skogen bildades 2020 genomfördes dels ett par stormöten och snart därefter en uppstart av en digital hemsida. Man anmodade i början privata personer att gärna komma in med sina egna tankar om skogen, skogsbruket och hur man skulle vilja påverka dess framtid.

Den här efterföljande artikeln är just resultatet av en sådan ”intervju” som ”publicerades” under fliken ”Aktuellt” i juni 2020. I detta fall är det undertecknad som fått breda ut sig över flertalet sidor, dock kopplat till ett antal tillsända frågor.

För den som vill veta vad som händer på Skånsk skogsstrategis hemsida kan lämpligen själv klicka sig fram dit, kolla hur man gjort jobb med att göra den framtagna strategin levande. Vilken typ av artiklar publiceras här, oftast med kommunikatören Åke Högman som upphovsman. Många olika ämnesområden kan här en kort stund lysa upp med kanske nya tankegångar

Foto: Perry Vigelsbo

Klockpyrola.

Skogsstrategi – om jag får säga

Janne Johanssons svarar på frågor från Skånsk skogsstrategi
Foto: Janne Johansson

Janne Johansson är en av många som svarat på remissen för Skånsk skogsstrategi. Han är mark- och skogsägare i nordvästra Skåne, är medlem i Skånes Ornitologiska förening, verksam inom Naturskyddsföreningen och hjälper även Hässleholms kommun med att inventera deras naturvårdsprogram.

Vad förväntar du dig av en skånsk skogsstrategi?

Att man sätter nutida skånska skogars utbredning och fördelning på trädslag i belysning av hur den skånska skogen har förändrats över tid. Skånes skogar har ju av olika skäl starkt förändrats över tid. Hur såg de ut kring Kristi födelse, kring 1.000 e Kr, kring 1500 e Kr, kring 1800 e Kr eller kring 1900 e Kr. Kanske bör man framförallt låta de senaste två hundra årens utveckling, förändring av skogarna bilda en lämplig, mer jämförbar bakgrundsteckning till en sådan studie. Men visst måste man samtidigt lyfta blicken framåt, bort mot sekelskiftet 2100 e Kr och kanske ännu längre? Vilka skogar skapar vi idag åt framtidens skåningar m fl. Sådana övergripande perspektiv måste givetvis finnas med i detta sammanhang.

Ett helhetsgrepp på skogsutvecklingen och brukandet av skog i Skåne inför de kommande 50-100 åren är ett viktigt inslag man vill se i denna strategi. Sådana grepp har säkert tagits i olika tider, men behöver säkert aktualiseras, säkerligen förnyas igen. Vad bör samhället som sådant ha för synpunkter visavi barr- och lövskogarnas utbredning om 100 år? Vilka sätt att sköta skogsmarkerna på bör vi enas om - trakthyggesbruk, kontinuitetsskogsbruk, andra skogsbrukssätt? Till hur stor del ska samhällets resp de olika markägarnas tankar och egna intentioner få bestämma över skogens förvaltande? I vilken omfattning finns det rätt och fel i dessa sammanhang? Finns det behov av att framöver föreslå delvis andra ramar och riktlinjer för att styra upp ägandet av

skogsmark inför framtidens krav och behov? Perspektiven för skog, träd är svåra. Aktuell, greppbar tid är för lång, säkert alldeles för lång för oss nutidsfixerade nutidsmänniskor. Hur kan vi fatta vettiga, begripliga beslut i dessa frågor - som individer, som myndigheter, som någon typ av skogsägarförening?

Att en skogsstrategi för ett landskap med så många, olikartade förutsättningar som det skånska verkligen måste stå upp för både komplexitet och diversitet är kanske en självklarhet. Men landskapet och förvaltandet av detsamma inbegriper på ett övergripande och nu för tiden förhoppningsvis självklart sätt också bevarandet och förstärkandet av naturens mångfald. Detta inbegriper därigenom också värden och förvaltandet av kulturlandskapet med sin månghundraåriga tradition. Inför framtiden måste man än mer betona att ägandet av mark under 2000-talet måste inbegripa att ett betydligt större ansvarstagande från både den enskilde skogsägaren, liksom från bolag och från förvaltare av statligt ägd mark. Åter igen är frågeställningen: "Vilken skog är det vi lämnar efter oss om 50 år, om 100 år, om 150 år?"

Naturlandskapets många olikartade, ibland hotade naturtyper (på nationell, regional eller lokal nivå), måste än mer uppmärksammas och tas på stort allvar. Detta måste strategin belysa på ett entydigt sätt. Tycker jag. Samtidigt måste vi också på något vis ta på oss ett

”kollektivt ansvar” för förvaltandet av växt- och djurvärldens mångfald av arter. Här måste ägaren och samhället (inbegripande alla *icke-skogsägande* personer) i många fall hitta fram till bättre samverkansformer. Hur samhället på ett bra sätt ska kunna fördela kostnaderna för behoven av reell natur- och kulturvårdshänsyn framöver är givetvis en mycket viktig knut att ge sig i kast med och lösa. Men visst är det så att ett juridiskt ägande av mark, skog rimligen bör inbegripa ett *mycket större hänsynstagande* i förvaltandet av natur- och kulturmiljön än den vi ofta ser idag?! Tror jag många tycker idag.

Att strategin på ett bra, tydligt sätt belyser de problem som en fortsatt förenkling av skogarna och skogsbrukets skötsel leder fram till. Att strategin i samma andetag ger framsynta förslag på hur viktiga, hotade växt- och djurarter ska räddas kvar, hur starkt decimerade naturtyper ska kunna räddas tillbaks och exv hur den starka grandominansen i landskapet (framförallt i Skånes norra del) ska kunna vändas och få mer rimliga proportioner.

SKOGSTYPER

1:10 000 000

500 FÖRE
NUTID

NUTID

Kartorna är från Sveriges Nationalatlas, Växter och djur 1996.

Vilka borde vara de mesta centrala frågorna för strategin enligt dig, och varför?

Att hitta fram till ett mål, en inriktning som blickar långt fram i tiden, där stor vikt läggs vid eftertänksamma tankar om människans nyttjande, brukande av skogsmark – men där likaledes välavvägda tankar vävs samman som en begriplig berättelse om det skånska skogslandskapets dåtidshistoria, dess nutid och och *inte minst* om rimliga, möjliga kanske önskvärda framtidsscenarioer.

Ofta har 1900-talets skogsbruk, inte minst i stora delar av Skåne, alltför mycket varit inriktad på kvantitet ... istället för kvalitet. Tror detta är en ganska vedertagen tanke. Snabbväxande granmassaved istället för... exempelvis kvalitetsvirke i form av ek och lind. Kanske en skev reflektion, tycker någon. Men i mitt tycke har skogsbruket och skogsägarna tyvärr ofta tappat bort väldigt mycket av den helhetsmiljö som gården och byarna är en historiskt betydelsefull del av. Därmed har mycket av vårt månghundraåriga natur- och

kulturarv på många håll omintetgjorts under en förhållandevis kort period. Att detta är ett stort samhällsproblem är ställt utom all tvivel.

En viktig framtidsfråga – förutom tacklandet av hur skogsproduktionen inriktas och genomförs – måste vara den att vi framöver på ett helt annat sätt inriktar oss på framtagandet av ett rikare och mer mångfaldigt skogsbrukande. Detta till glädje för alla andra djur- och växtarter, men även för flertalet av oss nutidsmänniskor som inte själva äger skog eller kan påverka dess bedrivande. Markernas och byarnas kulturhistoria bör också i sammanhang som dessa alltid vara en livaktig, aktiv del i detta framtida skånska skogsbruk.

En annan sak som diskuteras från och till är skogsbrukets modernisering, dess sätt att hantera skogen på. Ofta är många skogsägare helt hänvisade till olika, ofta mest ekonomiskt inriktade entreprenörer för att sköta sin skog. Vilket har flera sidor. Behoven av att i en ekonomiskt inriktad men samtidigt kunskapsrik tid stärka natur- och kulturvårdsvärdena måste verkligen uppmärksammas och mycket bättre prioriteras för att man ska hitta bättre jämvikt i dessa sammanhang. Marken, jorden, skogen delar vi på något sätt med alla levande varelser och även med alla ”*icke-skogsägare*”. Ett sådant konstaterande, en sådan övertygelse vinner vi alla på i det långa loppet. Kan man tycka.

Många mycket stora, väsentliga frågor kring skogsbruket och dess bedrivande verkar inte få tillräckligt stor genomslagskraft i det väldiga nyhetsbruset. En del har bara lätt antyttis här ovan som diskussionen om kontinuitetsskogsbruk. En annan är utvärderingen (eller möjligen bristen på) av det flera hundraåriga skogsbetes betydelse för det nuvarande växt- och djurlivet. Skogsmarker som mer eller mindre lämnas för fri utveckling har under de senaste årtiondena dock stärkt sin ”ställning” genom bildandet av en hel del reservat och biotopskydd. Här finns dock säkert önskemål om fler och annorlunda avsättningar framöver. Försvinnandet av många tallskogar och barrblandskogar i skogsbygden utgör åter ett annat stort problemområde som knappats tacklas särskilt starkt.

Om man ska lyfta fram en enskild och samtidigt central strategisk satsning i Skånes skogsbygd, som skulle platsa i ett övergripande sammanhang, skulle jag vilja ge plats för den skogs- och myr miljö som här länge utgjorde en levande utpost för inte minst skogshönsen tjäder och orre. Denna naturmiljö har under mycket lång tid både förenklats och helt exploaterats. En satsning på att i någon mån återskapa starka, innehållsrika marker där dessa arter har en hemrätt – ja, det borde väl vara en framtidsatsning värd namnet.

Skåne är ett litet landskap med lång historia. I vår tid har avstånden krympt (tidsmässigt) och framväxten av folkrika befolkningscentra som Malmö/Lund, Helsingborg och Kristianstad har medfört att ”allmänhetens” krav på skogarna i länet på olika sätt har växt sig större. Behoven och kraven på den relativt tätortsnära skogen har därmed växt på olika sätt. Därför har också behoven av en mer genomtänkt, annorlunda skötsel av den skånska skogen i allmänhet än mer börjat pocka på uppmärksamhet. Förekomsten av behövliga, genomtänkta natur- och rekreationsskogar verkar klart ojämnt fördelade i landskapet. En framtidsfråga nog så aktuell.

En av dina hjärtefrågor är den om ett bevarat kulturlandskap och dess säregenhet, hur kan strategin hjälpa till på den punkten?

Under mycket lång tid har människans brukande, vardande i landskapet varit kopplat till både byns inägor (åkrar, ängar) och till dess utmark (betesmarken, skogen). Utmarken var ju förr i tiden de betade husdjurens tillhåll under stora delar av säsongen och markens och skogens utseende har som en följd av detta växlat starkt under

århundradena, från tid till annan, från trakt till trakt. Under framförallt 1800-talet fanns i norra, nordvästra Skåne rikligt med ljungedar som helt var i avsaknad av skog, detta som resultat av hårt bete under lång tid. Över huvud var skogsförekomsten, *innan* 1900-talets mer påtagliga engagemang i skogliga frågor, som bekant klart olika fördelad i Skåne – ja, på många håll var den säkert *betänksamt dålig*.

Ett exempel på ett stort, ibland pockande framtidsproblem – granplanteringen av skogsbygdens åkermark.

Starkt förenklat kan man hävda att de bönder som en gång i tiden etablerade sig, slog ner sina pålar i den skånska skogsbygden, för sin nyetablering utvalde ett naturområde som man förstod skulle lämpa sig bra för ett småjordbruk, för boskapsskötsel och i viss mån uppodling. Oftast var det en förhållandevis rik lövskogsmark som valts ut för den första röjningen. Om vi nu med ett snabbt tankehopp hoppar tillbaks till vår egen tid, kanske 500-1000 år senare, finner vi att tiderna starkt förändrat sig, att lönsamheten i jordbrukandet, i djurhållningen och vallodlingen på många håll blivit knepigt dålig. I alla fall under senare årtionden. Hur kan man som modern brukare klara sin försörjning i framtiden, vilken nytta kan

man framgent ha av sin öppna åkermark? Allt oftare får man konstatera att dagens markägare, här som där, finner för gott att helt sonika plantera igen och överge sin gamla odlingsmark med gran. Även om detta samtidigt innebär *finito* för gårdens, kanske byns mest centralt belägna mark. Måste man inte konstatera att detta är en ur både samhällets och naturlandskapets synvinkel mycket diskutabel framtidsatsning. Både historiskt sett och i ett längre framtidsperspektiv. Det måste finnas bättre lösningar på detta framtidsproblem än att sätta försurande, förmörkande granbestånd på fastighetens bästa mark. Kan man tycka. Hur hittar vi fram till lösningar av dessa centrala problem, tro?

En annorlunda mottanke, något som en ”mot-satsning” till vår tids allt mer opersonliga och ”moderna” utveckling skulle kunna vara den att man startar upp och arbetar fram ett annorlunda natur- och skogstänk som realiserar som ett stort ”demo-område” där 2-3 nogsamt utvalda byar är tänkta att medverka; byar som helst gränsar intill varandra. Jag tänker mig att samhället i stort, inklusive betydande EU-satsningar, ska starta upp och finansiera några olika sådana ”demo-områden” för att ge skogsägarna där en reell chans att skapa en annorlunda skogsutveckling i bygden, inkluderande försök

Foto: Thomas Johnsson

att förnya och vitalisera det egna kulturlandskapet. Att ändå på något vis försöka stoppa förenklandet av stora delar av vårt framtida naturlandskap. Här bör, borde man göra riktade satsningar inom skilda områden. Både landsbygden och myndigheternas styrande politik måste väl se på vilken framtid man skapar, vilka natur- och kulturlandskap som överlämnas till morgondagens människor.

Att hitta mer rimliga sätt att ”hantera” och påverka utvecklingen i landsbygdens/skogsbygdens byar måste vara väldigt centralt för ett samhälle som vill bry sig och som är starkt medveten om både sin historia, sin nutid och sin framtid. Kulturlandskapet och skogens utveckling och dominans är givetvis *inte* bara ett ansvar för markägaren själv utan för hela samhället. Ett levande kulturlandskap i Skånes skogsbygd kommer säkert att bli något av en ödesfråga framöver. Har vi råd att montera ned dessa bygdens mångåriga natur- och kulturvärden?

Hur överbrygger man bäst den klassiska klyftan mellan produktion och miljö?

Det finns säkert inga generella, bra recept för att ge begriplighet, ja, kött och blod åt frågor om produktion och miljö. Olika natur- och kulturmiljöer skapar helt olika frågeställningar och beroende på

markägarnas bakgrund och skiftande engagemang i dessa frågor är motivationen och inställningen väldigt skiftande. Många markägare har säkert en förhållandevis god kunskap om naturmiljön, inte minst på den egna fastigheten. Medan andra ägare kanske inte är så insatta i just ”miljösidan”.

Skogsstyrelsens och länsstyrelsens personal har däremot oftast en fördjupad syn på skogen, kulturlandskapet och även inblickar i den historiskt betingade hävden av markerna, dess roll i den ekologiska väven. Det måste därför vara naturligt att dessa av samhället betalda tjänstemän får ta på sig den mycket viktiga uppgiften att bygga upp ett stort och insiktsfullt natur- och kulturvårdsansvar hos dagens olikfuntade markägare – med så vitt skilda bakgrund. En målsättning för oss som markägare borde, förenklat sett, vara den att man försöker överlämna ett rikare natur- och kulturlandskap än det man fick förmånen att ta över.

Ett levande, förtroendeskapande kontaktnät, gärna lokalt baserat, bör på många håll komma till stånd - vad gäller just växt-/djurlivets fortlevnad i trakten. Givetvis är markägarnas kunskap om kultur och miljö väldigt olika. Märkligt vore annars. Men detta gör det extra eftersträvansvärt att man försöker nå ut till de olika skogsägarna med angelägen fakta om både traktens mark-/skogshistoria och om dess fundamenta vad gäller fåglar, däggdjur och växter. en fördjupning i områdets markhistoria och i dess djur- och växtliv om möjligt blir en vital del av skogsägandet. Den gamla byns uppbyggnad och nyttjande av markerna är en bra bakgrund att ta till sig; lantmåteriets skifteskartor är oftast en spännande upptäckt. Om framletandet av sådan historiekunskap kombineras med inhämtandet av de senaste generationernas lärdom och livserfarenhet från sin gård, sin by – ja, då har basen för ett ”bredare” synsätt på skogen och skogsbruket gjorts mer möjligt.

Här som i andra sammanhang är problemen dock att det inte alltid är möjligt att få tag i kunniga, engagerade personer att ställa upp. Men detta är något man inte får backa för. Min erfarenhet är att om man hittar fram till ett intresseväckande samarbete mellan olika ”kategorier” av människor så kan med ens förståelsen av just natur- och kulturlandskapets utveckling och förändring öka påtagligt. En viktig del i skapandet av ett levande kontaktnät om hemmaskogen är den att låta *icke-skogsägande* människor få vara med, känna sig delaktiga i sådana tankar om skogarnas och skogsbrukets utveckling.

Ansvar för att på sikt återskapa och restaurera naturliga, viktiga "naturtyper" kan inte överskattas. Under 1900-talet har stora delar av den skånska skogsbygden "invaderats" av granen, granbestånden. Det är självklart att denna omstötning satt mycket stora spår i både djur- och växtsamhällena. Ett landskap är väl aldrig statiskt, men när människan på kort tid verkställer sådana förändringar i mycket stor skala – då är det svårt för både natur och människa att hänga med. Naturvärden och skogsbruket har sällan kommit överens om denna gigantiska skogsförvandling. Man kan tycka att ett seriöst samhälle snart måste omvärdera samhällsnyttan av dessa omskapningar – på ett mer seriöst sätt. När verkningarna av stormen Gudrun och de återkommande granbarkborreangreppen mest bara får som följd att det åter endast är gran som planteras. Ja, hur tänker man då?

Markägarens, skogsbolagens sätt att bruka skogarna, skogsbestånden har skiftat mycket under senaste seklet. Teknikens framsteg, förädling av plantmaterial, häst, traktor, skotare, skördare. Skogsvårdslagens entré i skogen, dess olika utgåvor under förra seklet. Den stora debatten, där diskussionens vågor ibland gått mycket höga, är praktiserandet av **trakthyggesbruket**.

Plockhuggningen, kanske i någon form av blädning, hade långt in på 1900-talet värtaliga förespråkare. Men hyggets princip gick segrande ur bataljen. Nu långt senare har nya talesmän åter lyft fram genomtänkt blädning eller kontinuitetsskogsbruk som en i många fall skonsammare brukningsmetod. Man kan säkert tänka att ett flertal hotade, hänsynskrävande växter kan ges chans till fortsatt livsutrymme om denna metod kommer till användning. Om marken och trädbestånden lämpar sig för detta.

Trakthyggesbrukets principer är annars idag näst intill allenarådande. Man kan kanske därför tycka att om man på en del håll börjar välja andra vägar för sin skogsavverkning - så är det i alla fall för mångfaldens skull mest av godo. För visst är dagens naturhänsyn visavi olika växt- eller djurarter mer eller mindre försumbar. Tror jag.

Hur kan man få till ett aktivt artskydd kombinerat med skogsbruk?

Skogsbruk bedrivs för att människan har ett syfte, man vill tjäna pengar och vidareförädla den vara som gratis växer ur marken. *Naturen och natursambället har ett annat syfte med sin existens.* Under

många år har naturvärden och det aktiva skogsbruket försökt hitta hänsynsregler för att kanske minska konsekvenserna av skogsbrukets "självklarheter". Förr undanhöll man sig i stort från avverkning under fåglars häckningstid, i skogsvårdslagen skrevs det att hänsyn skall tas till tjäderns lekplats. Förekomsten av nyttjade rovfågelsbo kan innebära avverkningsförbud under artens häckningstid. Idag lämnas ofta rikligt med död ved kvar i samband med gallringar och slutavverkning. Kanske certifieringsbestämmelser har nedskrivna minikrav på detta.

Många skogsägare har säkert en ambivalent inställning till naturvårdshänsyn. Skogen måste vara min berättigade egendom, min plånbok. Andra satsar i aktier, jag har tagit över en egendom. Naturvårdare, fågelskådare, botaniker njuter av naturens rikedom, men ser med viss bestörtning på det faktum att det mest enbart är skogsbrukets ägare och dess förvaltare som har ensamrätt att sätta upp sin dagordning. Naturvårdslagen är väldigt tandlös när det verkligen gäller. Skogsvårdslagen förvandlas ofta till en gummiparagraf. Man kan tycka så olika.

Kan man sammanfatta sin egen inställning så här: Markägarens ansvar för skogens naturtyper, för dess djur- och växtarter måste bli större. Samhällets ansvar för skogens naturtyper, för dess djur- och

växtarter måste bli större. I Nordvästskåne har ideella naturvårdare under ganska lång tid försökt få upp myndigheters och markägares förståelse för upprättandet av ett skogshönsprojekt. Måste man inte säga att det oftast varit mycket trögt med inhämtandet av denna förståelse. Jo, tjädern är visserligen inte ens "rödlistad" - men trots detta är arten nästan helt försvunnen från Örkelljunga och Hässleholms kommuner. Orkidén knärot är ovanlig i vår skogsbygd, i Örkelljunga har vi haft nästan fullständig kontroll på dess växtplatser. För cirka 30 år sen lämnade vi kartor, listor om detta till Skogsstyrelsen. Jag vet inte om man där har gjort något försök att rädda denna skogsorkidé för framtiden. Den är mycket känslig för kalavverkning. Idag hyser troligen bara en bråkdel av 1900-talets växtplatser ännu kvar bestånd med den vita, smått håriga blomman.

Under produktion och miljö-frågan togs möjligheten upp att framskapa levande, förtroendeskapande kontaktnät runt om i Skåne. På sina håll finns de kanske redan, kanske mest i informell form. Men visst borde det kunna bli en framtida tanke att både duktiga

naturvänner med stor artkunskap och allmänt begeistrate "skogsmullar" skulle kunna få känna sig delaktiga och bjudas in till verkliga skogssamtal med verkliga skogsägare. Människor som lever tätt in på varandra måste kunna få påverka och påverkas av sina grannar.

Hur får man markägaren, skogsägaren att bli riktigt stolt över "sin biologiska mångfald"? Är det Skogsstyrelsen som i slutändan har huvudansvaret för vilken mångfald som får frodas i framtidens skogar? Är det botanistens sak att se till att markägaren förstår att en knärot inte kan överleva på det nya tilltänkta hygget? Att bolla fram och tillbaka med skogens divergerande inslag av aktörer. Frågor kan vara självbesvarande. Mycket har säkert skett under senare årtionden för att förstärka förekomsten av död ved. På många håll har reservat tillskapats, kanske istället mindre biotopskydd. En annorlunda fråga är istället – hur går det med vardagshänsynen i vardagsskogen i vardagsskogsbruket?

Någon säger lika tveksamt som bestämt – vi måste hitta fram till ett betydligt starkare förvaltningsansvar visavi skogen och skogsbruket!! Vilken typ av skogar vill vi lämna över till barnbarnsbarnen kring år 2100?? Varför skulle vi ha råd med en skog rik på natur- och kulturvärden, på arter, på upplevelser? Din motfråga: *Har vi råd låta bli?*

Om du ser till omvärlden, vilka hot står det skånska skogslandskapet inför.

Min syn, mitt tyckande blir liksom på sidorna ovan oftast fokuserat kring *norra Skånes skogsbygd*. Kanske jag fattar frågan fel...

En stor fara inför framtiden är om många av skogarna även fortsättningsvis förenklas, trivialiseras. Med detta tänker jag på att stora delar av skogsmarken under 1900-talets gång visserligen beskogades, men efterhand även likriktades och huvudsakligen planterades med gran av olika provenienser. Detta var och är ju ett trädslag som tidigare var främmande för den stora merparten av Skånes socknar. Att enstaka, vanligt förekommande växt- och djurarter fått en ökad utbredning på detta vis är en sak, men än mer obestriddigt är det förhållandet att denna välplanterade, välplanerade invasion av täta granbestånd också ledde till en betydande minskning av den biologiska mångfalden i landskapet. Om man nu ska måla schablonbilder över en lång förvandling av naturlandskapet i framförallt norra Skåne.

Förutom granbeståndens starka inflytande på Skånes skogar finns givetvis även andra synpunkter att beakta och hoten mot flertalet skogs- och naturtyper är knappast negligerbara. **Under lång tid har skogsbrukets bedrivande föranlett att tallskogar** (furskogar sa man förr) och olikartade blandskogar, inkluderande tall, alltmer tagits bort från skogskartan. Tallen var förr på många håll ett viktigt trädslag och var inte minst betydelsefullt vid byggnation.

”Bokskogarnas” och ”Furskogarnas” område är begrepp som myntats för de skogsbestånd som under 1700-talet dominerade södra respektive norra delen av Örkelljunga kommun (med omgivande socknar). Idag finns knappast talldominerade skogar kvar i dessa trakter! Inga starka motdrag till denna utveckling kan väl ännu synas. Om man vill uppleva tallskogens mer ljusa och annorlunda skogskänsla, om man vill berika sig av dessa skogars mer lingon- och blåbärsrika tillvaro är man istort hänvisad till myrkomplexens kantområden. Men även många av dessa tallmarker har det senaste halvseket förgränats. En märklig utveckling som länge varit på gång. Men det verkar som om föga gjorts, görs för att bryta denna förödande trend.

En annan ”historisk” relik är den betade skogen, utmarksskogen. Utseendet på dessa utmarker växlade säkert starkt både i tid och rum. Skogsbetets betydelse för naturmarken, för den biologiska mångfalden var säkert mycket avgörande. När idag nästan all ”skogsmark” har slutit sig har även nästan alla dessa öppna och halvöppna skogsbeväxta marker utplånats. Sällan att dylika marker har fått fortsatt hävd. En sista ”relik” från denna skogsbetets tid är den trädslagfördelning som långsamt inträtt, inställt sig när betet upphört och allt återgått till ”dåtiden”. Dessa blandlövskogar borde ha ett större naturvårdsvärde – inte minst som bärare av arvet efter den långa, långa flerhundraåriga perioden med passivt eller aktivt ”utmarksbete”.

Ytterligare en annan fara inför framtiden är den när betesmark planteras igen med tätväxande gran, ofta identisk med fd åkermark belägen intill gårdsbebyggelse och ibland också belägna på byns centrala gamla inägomark. Mer om detta finns på en annan sida.

En stor fara inför framtiden är **att ett livaktigt, fungerande samarbete** mellan skogsägare, myndigheter, forskare och lokalt arbetande amatörer/naturvårdare **inte utvecklas och tas till vara.** Länsmyndigheterna måste framöver ha ett stort ansvar för att skapa och hålla liv i ett sådant samarbete.

Vilka möjligheter finns det?

De senare årtiondena har öppnat upp möjligheter för markägaren att inte enbart bedriva ett strikt ekonomiskt, rationellt skogsbruk som huvudprincip i sitt skogsägande utan att även kunna bruka den ägda skogen med andra mål i sikte. Ägandet av skog har ju många bakgrunder, kanske man ärvt marken, kanske man fått lösa ut sina syskon vid övertagandet. I andra fall har man medvetet velat bli ägare av en skog genom ett fastighetsförvärv. Kanske har man bara kunnat köpa en mindre areal skogsmark. Andra har större plånböcker, har istället investerat i köp av stora fastigheter, mer som en kapitalplacering. Visst kan ägandet och dess bakomliggande orsaker göra att markägaren tänker och agerar högst olika i alla dessa olika fall. Men man kan konstatera att det egna ansvaret och den egna möjligheten till självvalda beslut starkt har ökat.

En uppräknig av några viktiga framtidssatsningar skulle kunna innehålla inbegripa några av dessa punkter:

- Jämföra dagens skogsbestånd med de som funnits längre bak i tiden.
- Fundera på om dagens skogsskötsel borde läggas om i annan riktning.
- Skaffa kunskap om fastighetens olika natur- och kulturvärden.
- Tänka igenom vilka satsningar som kan befrämja den biologiska mångfalden i den egna framtida skogen.
- Fundera över om man tillsammans med andra markägare kan samordna en del framtidstankar för skogen.

Ovanstående är tankar nedskrivna i maj-juni 2020 av Janne Johansson Östra Ringarp, Örkelljunga

Verksamhetsberättelse 2022

Styrelsen för Örkelljungabygdens Natur har under året bestått av följande personer. Ordförandeposten är fortfarande vakant, kassör Eva Persson, sekreterare Janne Johansson, övriga ledamöter Lars Schale, Kurt-Arne Johansson, Marita Jönsson och Björn Herrlund. Ordförandeposten har nu varit obesatt ett antal år och detta visar lite hur svårt det är att få folk att arbeta ideellt och engagera sig. Detta gäller inte bara denna svårbesatta post, utan allt jobb som behövs i en förening som vår.

Antalet medlemmar i Örkelljungabygdens Natur var under 2022 100 fullbetalande, med betalning till riksföreningen, och 46 familjemedlemmar. Dessa ger återbäring till vår förening. Lokala medlemmar, eller prenumeranter på Alcedo, var 122 under 2022, vilket totalt ger 268 medlemmar i ÖbN förra året.

Men, vårt programutbud är brett, och borde locka ännu fler att delta på våra aktiviteter. Och tänk om, kanske någon i förlängningen kan tänka sig jobba lite i föreningen. Vi tillverkar fågelholkar av olika modeller, som även säljs för en rimlig peng. Vi har vårt flaggskepp Alcedo, som visserligen bara kommer ut med ett nummer per år, men som ändå är ett mycket viktigt inslag i vår verksamhet. En långkörare är studiecirkeln i ämnet kryptogamer, som kan bedrivas utomhus under hela året. Drivande här är Janne. En studiecirkel som däremot är helt knuten till växtsäsongen ägde rum under våren och sommaren, den om våra kärlväxter. Populär och väldigt omtyckt är svampexkursionen med Mikael Bergkvist, som mycket kunnig ledsagare. Denna exkursion brukar varje år vara en av de mest välbefolkade programpunkterna, och visar väl Mikael's stora kunskap i ämnet.

De vilda blommornas dag är årligt förekommande, liksom den biologiska mångfaldens dag. Dessa båda programpunkter är riksomfattande evenemang, liksom Naturnatten i juni, med fokus på alla möjliga nattljud och nattlåten. Under året gjorde vi ett kärt återbesök på Store Mosse Nationalpark i södra Småland. De tre dagarna med två övernattningsnätter var en verklig fullträff med gemenskap i en rofylld miljö. Tyvärr gäckade oss dvärgbeckasinens spel oss denna gång. I fågelexkursionerna ingick bland annat en tur till Skälderviken, en oerhörd fin, tidig höstdag med ”högsommarvärme”. Många fin-fina obsar av olika vadararter blev det. En vandring längs kusten på Bjäre, mellan Ramsjöstrand och Torekov ingick också i programmet.

Mycken av vår kraft och energi under året, har vi lagt på synpunkter, yttrande och kommentarer på både privata byggplaner som kommunala. Först var det Hjelmsjöro-planerna, med bebyggelse lite överallt runt Bruksvägen. Sedan var det dags för synpunkter på kommunens nya Översiktsplan, som vi trots ont om tid, för att hinna med ett riktigt genomarbetat svar, skickades in dagen före dead-line. För det tredje, var det ett stort privat solcellsprojekt i Perköp, hela 125 hektar stort! I grund och botten är föreningen positiva till detta med solpaneler, men sååå stort!

En slätterkurs, delvis tillsammans med Klippanföreningen, blev väldigt uppskattad av deltagarna. Att kunna hantera en lie är i våra dagar ett hantverk som inte många är bekväma med. Ingvar Nilsson från Göinge ledde denna kurs uppe hos Bente och Christer Unosson i Ramnekärr. På tal om slätter, uppe i Spångabygget slogs som brukligt vår fina äng i augusti. Uppmärksamhet fick givetvis också vårt fina Biparadis en söndag i maj med Pär och Lars som ledare. Den långa traditionen med en tidig morgon i Lärkesholmsområdet med våra 4:e-klassare, blev verklighet även detta år. Med ledning av oss ”kunniga”, guidades morgonpigga 11-åringar runt i området i skiftet maj/juni. Mycket är som det brukar i föreningen. Holkserierna kollades som vanligt av Lennart Persson och Björn Herrlund och dessa serier finns som bekant i Ö. Flinka och Östra Ringarp.

Lite föredrag och bildvisningar har också stått på programmet. På årsmötet tog oss Patrik Leonardsson med på en resa längs hallandskusten och Göran Paulsson presenterade i oktober Skånes groddjur för oss.

Lite representation i olika sammanhang har vi också. I naturvårdsgruppen, som presenteras i en annan artikel i detta nummer av Alcedo, finns Kurt-Arne Johansson och Björn Herrlund. Pinnågruppen, som bestämmer och beslutar om skötseln i Pinnåområdet, består av både politiker och av nämnda Kurt-Arne och Björn. I skogsgruppen, inom SkOF:s regi, finns Janne Johansson. Vidare är Björn Herrlund utsedd till kommunornitolog i kommunen.

Så har vi då vår fond, där vi skänker en summa pengar till en person eller personer, som vi tycker gjort och gör betydelsefulla insatser för naturen. Denna gåva kan också gå till föreningar eller andra naturvårdande sammanslutningar. Detta är givetvis Örkelljungabygdens Naturvårdspris till Stensåns Vattenråd, för deras stora arbete i ån för att gynna fiskbeståndet i ån. Stensån börjar i vår kommun, innan den når Halland.

Björn Herrlund för Örkelljungabygdens Natur

Slutligen

Leptoglossus occidentalis tillhör familjen bredkantskinnbaggar. Den rapporterades i Skåne första gången 2011 och det var i Lund. 2015 gjordes första fyndet i Halland. Jag hittade den hemma i Killhult oktober 2022. Den kom till Europa från Nordamerika med timmer och den lever på kottar från tall. Där har den gjort skada i fröodlingar så det är bara att hoppas på att det inte blir en ny invasiv art här.

Lars Schale

Foto: Lars Schale.

Styrelse

ORDFÖRANDE
Vakant

Sekreterare Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga, tfn 073 390 50 91, janneringarp@gmail.com

KASSÖR Eva Persson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga, tfn 070-830 14 27, evahenny@hotmail.se

LEDAMOT Björn Herrlund, Ekorrstigen 3, 286 35 Örkelljunga, tfn 070-951 53 23, bjornherrlund@gmail.com

LEDAMOT Lars Schale, Utterkroken, Killhult 161, 312 98 Växtorp, tfn 072-743 11 18, lars@schale.se

LEDAMOT Kurt Arne Johansson, Sönder Össjö 8535, 286 74 Skånes Fagerhult, tfn 070 653 29 89, johansson.skf@telia.com

LEDAMOT Marita Jönsson, Jälla 513, 286 92 Örkelljunga, tfn 0733 203418, marita.jonsson1@hotmail.com

LEDAMOT Pär Svensson, Klockgatan 21, 286 34 Örkelljunga, tfn 076 775 44 75, svensson.par@outlook.com

Medlemskap kan du teckna på Naturskyddsföreningens hemsida naturskyddsforeningen.se. Du hittar också en länk för medlemskap på orkelljunga.naturskyddforeningen.se
360 kr. (Under 26 år 195 kr.) Medlem i Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen i Skåne och Örkelljungabygdens Natur. Du får tidningen "Sveriges Natur", med normalt sex nummer per år och med en upplaga på 200 000 samt Alcedo en gång per år.
420 kr. Familjemedlemskap (fritt antal medlemmar på samma adress).

Du kan också välja att bara vara lokal medlem i Örkelljungabygdens Natur. Vilket innebär att medlemsavgiften bland annat täcker framtagningen och distributionen av tidningen Alcedo. Kostnaden är **200 kr.** och betalas in på vårt bankgiro nr 617-8792 (**OBS använd detta bankgiro bara om du vill vara lokal medlem, för medlemskap i riks se ovan**).

Besök vår hemsida: orkelljunga.naturskyddsforeningen.se

Alcedo